

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar BERDIMUHAMEDOW:

– Biz ýurdumyzda öndürilýän harytlaryň daşary ýurtlara iberilýän möçberlerini artdyrmalydyrys. Gyzklanma bildirýän ähli daşary ýurtly hyzmatdaşlarymyz bilen daşary ykdysady gatnaşyklarymyz giheltmelidiris.

Biznes reklama

09.09.2024 Duşenbe. №37 (1344). Hepdelik gazet. Möçberi 16 sahypa. 1998-nji ýylyň 17-nji aprelinden bäri çykýar. Esaslandyryjysy – Türkmenistanyň Söwda we daşary ykdysady aragatnaşyklar ministrligi. Web: www.br.com.tm

Döwlet Baştutanymyz Mary welaýatynyň Mary etrabynyň çäginde mineral dökünleri öndürýän toplumu gurmak boýunça taýýarlanan teklibi goldap, wise-premyýere bu ugurda degişli işleri geçirmegi tabşyrdy.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary B.Atdayew ýurdumyzyň dünýä döwletleri bilen söwda-ykdysady hyzmatdaşlygyny has-da ösdürmek babatda alnyp barylýan işler barada hasabat berdi.

Bellenilişi ýaly, söwda amallaryny halkara kadalara laýyklykda yzygiderli kämilleşdirmek, işiň döwrebap usullaryny we sanly ulgamy ornaşdyrmak daşary söwdanyň möhüm ugurlarynyň biri bolup durýar. Wise-premyýer şu ýylyň 11-nji martynda Türkmenistanyň Söwda we daşary ykdysady aragatnaşyklar ministrligi bilen Germaniýanyň Halkara hyzmatdaşlyk boýunça jemgyýetiniň (GIZ) arasynda «Merkezi Aziýada söwda amallaryny ýönekeýleşdirmek» atly sebitleýin taslama hakynda özara düşünişmek hakynda Ähtnama gol çekilendigini aýtdy. Ähtnamany durmuşa geçirmek maksady bilen, 2024-nji ýylyň ahyryna çenli ýerine ýetirilmegi göz önünde tutulýan çäreleriň meýilnamasynyň taslamasy işlenip taýýarlanylýdy. Bu resminama döwlet Baştutanymyzyň garamagyna hödürlenildi.

Hormatly Prezidentimiz hasabaty diňläp, dünýä döwletleri, şol sanda sebit ýurtlary bilen söwda-ykdysady hyzmatdaşlygy ösdürmegiň möhüm wezepe bolup durýandygyny belledi. Söwda amallaryny halkara kadalara laýyklykda yzygiderli kämilleşdirmek zerurdyr diýip, döwlet Baştutanymyz nygtady we häzirkî zaman usullaryna, sanly ulgamy ornaşdyrmak arkaly söwda amallaryny ýönekeýleşdirmäge aýratyn üns bermegiň wajypdygyny belledi. Şunuň bilen baglylykda, wise-premyýere «Merkezi Aziýada söwda amallaryny ýönekeýleşdirmek» atly sebitleýin taslamanyň çäginde göz önünde tutulan çäreler boýunça degişli işleri geçirmek tabşyryldy.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary M.Mämmedowa Türkmenistanyň Garaşsyzlygynyň 33 ýyllyk baýramy mynasybetli geçiriljek dabaralaryň we çäreleriň meýilnamasy barada hasabat berdi.

Soňra Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary B.Orazdurdyýewa ýurdumyzyň käbir ýokary okuw mekdeplerinde ylmy-amaly elektron žurnallary döretmek işleri barada hasabat berdi.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary, daşary işler ministri R.Meredow Türkmenistanyň wekiliýetiniň Birleşen Milletler Guramasynyň Baş Assambleýasynyň şu ýylyň 10-njy sentýabrynda açyljak 79-njy sessiýasyna gatnaşmagyna görülyän taýýarlyk barada hasabat berdi.

Ministrler Kabinetiniň ýanyndaky Ulag we kommunikasiýalar agentliginiň Baş direktory M.Çakyýew döwriň talaplaryna laýyklykda, ulag-kommunikasiýa toplumynyň kadalaşdyryjy hukuk binýadyny kämilleşdirmek boýunça alnyp barylýan işler barada hasabat berdi. Şunuň bilen baglylykda, bu ugurda zerur çäreleriň görülyändigini habar berildi hem-de döwlet Baştutanymyzyň garamagyna degişli teklibi hödürlenildi.

Hormatly Prezidentimiz hasabaty diňläp, ýurdumyzyň ulag-kommunikasiýa pudagynyň kadalaşdyryjy hukuk binýadyny döwriň talabyna laýyk getirmegiň möhüm bolup durýandygyny belledi we hödürlenen teklibi goldap, agentligiň ýolbaşçysyna bu ugurda degişli işleri geçirmegi tabşyrdy.

Hormatly Prezidentimiz Ministrler Kabinetiniň sanly ulgam arkaly geçirilen nobatdaky mejlisini jemläp, oňa gatnaşanlara berk jan saglyk, maşgala abadançylygyny, berkarar Watanymyzyň gülläp ösmegi ugurunda alnyp barylýan işlerinde uly üstünlikleri arzuw etdi.

(TDH-niň maglumatlary esasynda taýýarlandy).

Türkmenistanyň Ministrler Kabinetiniň mejlisi

6-njy sentýabrda hormatly Prezidentimiz sanly ulgam arkaly Ministrler Kabinetiniň nobatdaky mejlisini geçirdi. Ona döwlet durmuşyna degişli birnäçe meselelere garaldy.

Ilki bilen, Mejlisiň Başlygy D.Gulmanowa çykyş edip, döwlet durmuşynyň dürli ulgamlaryny hukuk taýdan kadalaşdyrmaga gönükdirilen kanunlaryň taslamalarynyň işlenip taýýarlanylýşy barada maglumat berdi. Hususan-da, iş toparlarynda Türkmenistanyň Administratiw hukuk bozulmalary hakynda kodeksine, «Salgytlar hakynda» Türkmenistanyň Bitewi kanunyna, «Awtomobil ulagy hakynda», «Adalatçy hakynda», «Döwlet gullugy hakynda» Kanunlara üýtgetmeleri we goşmaçalary girizmek hakynda degişli işleriň alnyp barylýandygy bellenildi.

Watanymyzyň Garaşsyzlygynyň 33 ýyllyk baýramy mynasybetli geçiriljek Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň mejlisine taýýarlyk görülişi barada aýdyldy. Mejlise taýýarlyk işleri Halk Maslahaty, Ministrler Kabineti, degişli ministrlkler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary, häkimlikler, iri jemgyýetçilik birleşikleri bilen bilelikde alnyp barylýar. Döwletimiziň jemgyýetçilik-syýasy durmuşynda möhüm orny eýeleýän umumymillî forumyň taryhy ähmiýetini ilata düşündirmek maksady bilen, dürli çäreler guralýar, gazet-žurnallaryň sahypalarynda şu mowzuk boýunça makalalar çap edilýär. Şunuň bilen birlikde, häzirkî wagtda Garaşsyzlygyň şanly senesi mynasybetli ýurdumyzyň durmuşynyň syýasy, ykdysady, medeni ulgamlarynda ýokary zähmet üstünliklerini gazanan raýatlarymyz döwlet sylaglaryna hödürlemek boýunça işleriň geçirilýändigini bellenildi.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary

H.Geldimyradow «Sanly we «ýaşyl» ykdysadyýet — durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmegiň şerti» atly ylmy-amaly maslahata görülyän taýýarlyk barada hasabat berdi.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary B.Amanow «Türkmengaz» döwlet konserniniň «Galkynyş» gaz kâninde goşmaça gazylmagy göz önünde tutulan gaz guýularynyň buraw işleri üçin zerur bolan serişdeler bilen üpjün etmek boýunça alnyp barylýan işler barada hasabat berdi.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary T.Atahallyýew möwsümleýin oba hojalyk işleriniň geçirilişi, pagta ýygymyna taýýarlyk görülişi barada hasabat berdi.

Bellenilişi ýaly, döwlet Baştutanymyzyň ak pata bermegi bilen ýurdumyzyň welaýatlarında bugdaý ekişine guramaçylykly girişildi. Şu günler welaýatlarda gowaça ideg etmek işleri tamamlajy tapgyrda alnyp barylýar. Pagta arassalajy kärhanalar, harmanhanalar, pagta daşamakda ulanyljak awtoulaglar, beýleki oba hojalyk tehnikalary möwsüme taýýar edildi.

Pagta hasylynyň öz wagtynda ýygnap almak, ýygym möwsümini guramaçylykly geçirmek maksady bilen, wise-premyýer hormatly Prezidentimiz Serdar Berdimuhamedowa ussat daýhanlaryň, tejribeli hünärmenleriň, alymlaryň we mehanizatorlaryň gatnaşmagynda tejribe maslahatlaryny geçirmegiň hem-de il sylagly ýaşullaryň gatnaşmagynda pagta ýygymyna başlamagyň senesini belläp, oňa ak pata bermek baradaky haýş bilen ýüzlendi.

Döwlet Baştutanymyz hasabaty diňläp, oba hojalyk pudagyny toplumlaýyn ösdürmegi we onuň işini kämilleşdirmegi dowam etdirmegiň wajypdygyny belledi. Hormatly Prezidentimiz geljek ýylyň bugdaý hasylynyň ekij möwsümini talabalaýyk geçirmegiň zerurdygyny aýdyp, şun-

da ýokary hilli bugdaý tohumyndan peýdalanylýan, oba hojalyk tehnikalaryny netijeli ulanmagyň möhümdigini nygtady. Şunuň bilen birlikde, beýleki möwsümleýin oba hojalyk ekinleriniň bol hasylyny ýetişdirmek işlerini hem talabalaýyk alyp barmak tabşyryldy.

Döwlet Baştutanymyz mejlise gatnaşyjylara ýüzlenip, oba hojalygynda örän möhüm we jogapkärli möwsüm bolan pagta ýygymynyň yetip gelendigini aýtdy. Bu möhüm çäräni guramaçylykly geçirmek maksady bilen, Arkadagly Gahryman Serdarymyz ýurdumyzyň welaýatlarında 11-nji sentýabrda pagta ýygymyna başlamaga ak pata berdi we hormatly ýaşullardan pagta ýygymyny «bismilla» bilen başlap bermeklerini haýş etdi. Şunuň bilen baglylykda, döwlet Baştutanymyz ýurdumyzyň edermen pagtaçylaryna, ähli oba hojalyk işgärlerine alyp barylýan işlerinde uly üstünlikleri arzuw etdi.

Ministrler Kabinetiniň Başlygynyň orunbasary B.Annamämmedow içerki we daşarky bazarlarda uly isleg bildirilýän ýokary hilli önümleriň öndürilişini artdyrmak maksady bilen, «Türkmenhimiýa» döwlet konserniniň kärhanalaryny döwrebaplaşdyrmak boýunça görülyän çäreler barada hasabat berdi. Şunuň bilen baglylykda, «Maryazot» önümçilik birleşiginiň kuwwatlyklaryny artdyrmak boýunça geçirilýän toplumlaýyn işler hakynda aýdyldy. Konserniň hünärmenleri tarapyndan mineral dökünleri öndürýän toplumyň daşky inženerçilik ulgamlary bilen bilelikde taslamalaşdyrmak we doly taýýar edip gurmak boýunça tehniki tabşyryk taýýarlanylýdy.

Döwlet Baştutanymyzyň garamagyna degişli teklibi hödürlenildi.

Hormatly Prezidentimiz hasabaty diňläp, ýurdumyzda häzirkî zaman talaplaryna laýyk gelyän täze, döwrebap önümçilikleriň ýola goýulmagynyň möhümdigini belledi.

RESMI HABAR

Zehinli çagalaryň «Garaşsyzlygynyň merjen däneleri» bäsleşiginiň ýeňijileri yglan edildi

Mukaddes Garaşsyzlygymyzyň 33 ýyllyk baýramy mynasybetli geçirilen «Garaşsyzlygynyň merjen däneleri» bäsleşiginde öz zehinini görkezip, tapawutlanan aýdymçy çagalary sylaglamak maksady bilen, Türkmenistanyň Prezidenti Karara gol çekdi. Resminama laýyklykda, aşakda görkezilen bäsleşige gatnaşyjy ýeňijiler diýlip yglan edildi, olara degişli diplomlar we noutbuk kompýuterleri gowşuryldy.

Aşgabat şäherindäki 1-nji orta mekdebiň 3-nji synp okuwçysy Arslan Maksadowiç Iglıýew;

Arkadag şäherindäki inlis diline ýöriteleşdirilen 3-nji orta mekdebiň 9-njy synp okuwçysy Perhat Maksadowiç Babaýew;

Ahal welaýatynyň Kaka etrabyndaky inlis dili dersine ýöriteleşdirilen 26-njy orta mekdebiň 7-nji synp okuwçysy Ogulşat Batyrowna Begpolodowa;

Balkan welaýatynyň Türkmenbaşy şäherindäki 4-nji orta mekdebiň 9-njy synp okuwçysy Aýhan Serdarowiç Serdarow;

Daşoguz welaýatynyň Boldumsaz etrabyndaky 59-njy orta mekdebiň 6-njy synp okuwçysy Gülzada Meýlisowna Ataýewa;

Lebap welaýatynyň Dänew etrabyndaky takyk ugurly derslere ýöriteleşdirilen 17-nji orta mekdebiň 6-njy synp okuwçysy Merjen Ýoldaşowna Abaýewa;

Mary welaýatynyň Tagtabazar etrabyndaky 1-nji orta mekdebiň 8-nji synp okuwçysy Eziz Batyrowiç Ýazgeldiýew.

«Garaşsyzlygynyň merjen däneleri» bäsleşiginiň jemleýji tapgyryna gatnaşan çagalara Türkmenistanyň Prezidentiniň adyndan gymmat bahaly sowgatlar gowşuryldy.

(TDH).

BIRŽA SÖWDALARY

Türkmenistanyň Döwlet haryt-çig mal biržasynyň geçen hepdedäki söwdalary

Türkmenistanyň Döwlet haryt-çig mal biržasynyň geçen hepdedäki söwdalarynda geleşikleriň 10 sany hasaba alyndy.

Daşary ýurt walýutasyna Türkmenistandan, Owganystandan, Serbiýadan, Gazagystandan we Özbegistandan gelen telekeçiler «Türkmennebit» döwlet konserninde öndürilen suwuklandyrylan gaz, awiakerosini we dizel ýangyjyny satyn aldylar. Şeýle-de Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň kärhanalarynda öndürilen arassalanmadyk buýan köki we kök baldaklary satyn alyndy. Şol sanda Dokma senagaty ministrliginiň kärhanalarynda öndürilen dürli görnüşli dokma önümleri satyldy. Geleşikleriň jemi bahasy 19 million 838 müň 300 amerikan dollaryndan gowrak boldy.

HALKARA HYZMATDAŞLYK

Arkadag «akylly» şäheri «2024 World Smart City Expo» halkara sergisinde üç sany baýraga mynasyp boldy

4-nji sentýabrda Arkadag «akylly» şäheri Koreýa Respublikasynyň Goýang şäherinde geçirilen «2024 World Smart City Expo» atly «akylly» şäherleriň halkara sergisiniň baýrak gowşurylyş dabarasyna üç sany baýraga mynasyp boldy.

Baýraklar sergä gatnaşyjylaryň arasynda aýry ugurlar boýunça has tapawutlanan şäherlere hem-de kompaniýalara gowşuryldy. Arkadag «akylly» şäherine bu dabara gatnaşyjylaryň arasynda ilkinji bolup baýraklaryň gowşurylandygyny aýratyn bellemek gerek.

Şunuň bilen baglylykda türkmen tarapy şu aşakdaky üç baýrak bilen sylaglandy:

- Iň tapawutlanan «akylly» şäher (Smart City Excellence Award);
- Daşary ýurt «akylly» şäheri (Foreign city award);
- «World Smart City Expo 2024» halkara

sergisine goşan uly goşandy üçin (WSCE 2024 Contribution Award).

Baýrak gowşurylyş dabarasyna türkmen wekiliýetiniň ýolbaşçysy Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky Arkadag şäheriniň gurluşygy boýunça döwlet komitetiniň başlygy D.Orazow hoşallyk sözi bilen çykyş etdi. Ol, hususan-da, koreý tarapynyň bu çäräni ýokary guramaçylykly derejede geçirendigini belläp, onda häzirki döwrüň talaplaryna laýyk gelyän akylly şäherleriň tehnologiýalarynyň we ulgamlarynyň görkezilendigini aýdyp geçdi.

Şeýle hem bu berlen sylaglaryň Gahryman Arkadagymyzyň hem-de hormatly Prezidentimiziň baştutanlygyna Garaşsyz, baky Bitarap Türkmenistanda şäher gurluşyk-binagärlik babatda alnyp barýlan işleriň belent sepgitlere ýetendiginiň ykrarnamasynyň nygtalyp geçildi.

Sülgün MYRADOWA,
Türkmen döwlet binagärlik-gurluşyk institutunyň uly mugallymy.

HASYL — 2024

Ýurdumyzda güýzlük bugdaý ekişine girişildi

4-nji sentýabrda ýurdumyzyň Ahal, Balkan, Daşoguz, Lebap we Mary welaýatlarynda geljek ýylyň hasyly üçin güýzlük bugdaý ekişine girişildi. Bu möhüm oba hojalyk möwsümi döwlet Baştutanymyz Serdar Berdimuhamedowyň ak patasy bilen badalga aldy.

Asylyly däbe görä, il sylagly ýaşullar Beýik Biribardan bol hasyly dileg edip, bugdaý tohumlaryny topraga sepdiler hem-de nobaty mehanizatorlara geçirdiler.

Bugdaý ekişiniň badalga almagy mynasybetli Ahal welaýatynyň Ak bugdaý etrabyňyň «Ak üzüm», Balkan welaýatynyň Gyzylarbat etrabyňyň «Batly müldar» daýhan hojalyklarynda, Daşoguz welaýatynyň Boldumsaz etrabyňyň «Türkmenistan», Lebap welaýatynyň Çärjew etrabyňyň «Watan», Mary welaýatynyň Wekilbazar etrabyňyň «Türkmenistan» daýhan birliklerinde welaýat we etrap häkimlik-

leriniň wekilleriniň, daýhan birlikleriniň ýolbaşçylarynyň, agronomlaryň, mehanizatorlaryň, gallaçy käredeçileriň, hormatly ýaşullaryň gatnaşmagynda tejribe maslahatlary geçirildi.

Şeýle-de ýurdumyzyň oba hojalyk önümleriniň

we döwrebap tehnikalaryň sergisi guralyp, aýdym-sazly çykyşlar ýaýbaňlandyryldy.

Nazar WELIÝEW,
Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky Döwlet gullugy akademiýasynyň diňleýjisi.

GÜMRÜK GULLUGY

Gümrük gullugy boýunça iş duşuşygy geçirildi

Soňky ýyllarda Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugy bilen Özbegistan Respublikasynyň Döwlet gümrük komitetiniň arasyndaky hyzmatdaşlyk barha ýokarlanýar. Türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyzyň hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň döredýän bimöçber mümkinçilikleri netijesinde iki ýurduň gümrük edaralarynyň wekilleriniň arasynda duşuşyklar, maslahatlar yzygiderli geçirilýär.

Ýakynda hem 2022-nji ýylyň 14-nji iýulynda gol çekilen Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugy bilen Özbegistan Respublikasynyň Döwlet gümrük komitetiniň arasynda özara söwdada gümrük serhedinden geçirilýän harytlar barada maglumatlary alyşmak hakyndaky Teswirnamany ýerine ýetirmek maksady bilen, Lebap welaýat gümrükhanasynyň edara binasynda Türkmenistanyň we Özbegistan Respublikasynyň arasyndaky daşary söwdanyň gümrük statistiki maglumatlaryny deňeşdirmek boýunça degişli hünärmenleriň iş duşuşygy geçirildi.

Iş duşuşygynyň dowamynda taraplar harytlaryň daşary söwdasynda gümrük statistiki maglumatlaryň emele gelşiniň usulýetini ara alyp maslahatlaşdylar hem-de 2023-nji ýylyň jemi boýunça «Türkmenistanyň importy — Özbegistanyň eksporty» we «Özbegistanyň importy — Türkmenistanyň eksporty» ugurlar boýunça daşary söwdanyň gümrük statistiki maglumatlaryna deňeşdirmeleri geçirdiler. Şeýle yzygiderli geçirilýän iş duşuşyklary iki döwletiň arasyndaky söwdaharyt dolanyşygyny ýokarlandyrmaga, eksport we import mümkinçilikleri artdyrmaga hem-de dostlukly we hoşniýetli gatnaşyklary pugtalandyrmaga uly itergi berer.

Bu tagallalaryň sakasynda duran Hormatly Belent Serkerdebaşymyzyň hem-de Gahryman Arkadagymyzyň janlary sag, ömürleri uzak, belent başlary aman bolsun!

Muhammedmyrat GURBANNIÝAZOW,
Türkmenistanyň Döwlet gümrük gullugynyň harby gullukçysy, kapitan.

Türkmenistan halkara ykdysady hyzmatdaşlygy ösdürýär

Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyş döwründe Türkmenistan milli ykdysadyýetiň çalt depginler bilen ösýän şertlerinde dünýäniň dürli döwletleri bilen söwda-ykdysady ugurda hyzmatdaşlyk etmäge uly ähmiýet berýär. Muňa aýdyň mysal hökmünde golaýda türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyzyň Eýran Yslam Respublikasyna amala aşyran iş saparynyň çäklerinde geçirilen gepleşikleriň jemleri boýunça gol çekilen resminamalary hem görkezme bolar. Saparyň dowamynda gol çekilen resminamalar hem-de gazanylan ylalaşyklar Türkmenistanyň daşary ýurtlar bilen özara bähbitli

Maksat KULÝEW, Türkmenistanyň Mejlisiniň Halkara we parlamentara aragatnaşyklar baradaky komitetiniň başlygy.

ykdysady hyzmatdaşlygy mundan beýläk-de ösdürmäge ygrarlydygynyň aýdyň subutnamasydyr. Ýurdumyza daşary ýurtlar bilen daşary ykdysady gatnaşyklaryň we bu ugurdaky hyzmatdaşlygyň kanunçylyk binýadynyň pugtalandyrylmagyna uly ähmiýet berilýär. Bu babatda Türkmenistanyň

Mejlisi tarapyndan birnäçe kanunçylyk namalary hem-de beýleki kadalaşdyryjy resminamalar yzygiderli taýýarlanylýar hem-de kabul edilýär. Olaryň hatarynda «Erkin ykdysady zolaklar hakynda», «Söwda işi hakynda», «Gymmatly kagyzlar bazary hakynda», «Halkara täjirçilik arbitraży hakynda», «Daşary ykdysady iş hakynda», «Daşary ykdysady gatnaşyklarynda puly kadalaşdyrmak we pula gözegçilik etmek hakynda», «Türkmenistanyň halkara şertnamalary hakynda» «Daşary ýurt maýa goýumlary hakynda» Türkmenistanyň kanunlaryny görkezme bolar. Bu kanunçylyk namalary ýurdumyzyň daşary ykdysady syýasaty amala aşyrylan mahalynda halkara borçnamalarynyň hasaba alynmagy bilen, içerki bazarymyzyň we ýerli haryt öndürijileriniň bähbitleriniň goralmagy boýunça çäreleri görýär, şeýle hem Türkmenistanda öndürilen harytlaryň daşarky bazarlara iberilmegine şert döredýär.

Mundan başga-da, ýurdumyza «Türk-

menistanyň 2020 — 2025-nji ýyllar üçin daşary ykdysady işiniň ösüşiniň maksatnamasyny», «Türkmenistanyň 2021 — 2030-njy ýyllar üçin daşary söwda strategiýasyny» we söwda, ykdysadyýet hem-de maýa goýumlar ulgamlaryna degişli beýleki maksatnamalardan gelip çykýan çäreleri hem-de taslamalary amala aşyrmak boýunça degişli işler alnyp barylýar. Bu babatda milli ykdysadyýetiň durnukly ösüşine we ilatyň durmuş derejesiniň ýokarlandyrylmagyna ýardam berýän oňyn halkara şertleri döretmek, dünýäniň hojalyk gatnaşyklaryna işjeň gatnaşmak, daşary ykdysady hyzmatdaşlygy has-da ösdürmek, iri maýa goýumlaryny ýurdumyza çekmek ýaly wajyp wezipeleri tutulýar.

Türkmenistan maýa goýumlar babatda hem özüne çekiji ýurtdur. İçerki we daşary ýurt maýa goýum işjeňligini artdyrmak, ýurduň sebitleriniň ykdysady kuwwatyny berkitmek hem-de durmuş-ykdysady taýdan durnukly ösüşini üpjün etmek babatda ägirt uly işler

amala aşyrylýar. Hususan-da, «Daşary ýurt maýa goýumlary hakynda» Türkmenistanyň Kanuny esasynda daşary ýurt maýa goýujylaryň, daşary ýurt maýa goýumlary bolan kärhanalaryň Türkmenistanyň çägindeki işiniň hukuk esaslary kesgitlenilip, Türkmenistanda daşary ýurt maýa goýumlaryny çekmäge hem-de netijeli peýdalanmaga gönükdirilen döwlet syýasaty üstünlikli durmuşa geçirilýär. Munuň netijesinde ýurdumyzyň öňe sürýän amatly maýa goýum gurşawyny döretmek babatdaky başlangyçlary halkara reýtinglerde ýokary baha mynasyp bolýar.

Ýurdumyza milli kanunçylygy kämilleşdirmäge hem-de halkara tejribäni öwrenmäge we ornaşdyrmaga möhüm ähmiýet berýän türkmen halkynyň Milli Lideri, Türkmenistanyň Halk Maslahatynyň Başlygy Gahryman Arkadagymyzyň, hormatly Prezidentimiz Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlary sag, ömürleri uzak, ähli işleri rowaç bolsun!

Şanly toýuň şanyna

Mälim bolşy ýaly, şu günler agzybir hem-de zähmetkeş türkmen halky Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň baştutanlygynda uly bir şanly senä — baýramlaryň naýbaşysy hasaplanýan ýurt Garaşsyzlygymyzyň 33 ýyllyk baýramçylygyny belläp geçmeklige güýçli depginler bilen taýýarlyk görýär. Özbaşdak döwlet hökmünde ykrar edilip, Garaşsyzlyga eýe bolmak bagty, ençe asyr bu bagty arzuwlan ata-babalarymyzyň arzuwларыnyň hasyl bolan zamanasynda ýaşamak, Garaşsyzlyga guwanmak, onuň hözirini görmek bu günki bagtyýar raýatlarymyza miýesser etdi.

Garaşsyzlygyň halkymyza berýän eşretlerini her bir pursatda duýup, görüp ýaşamak, buýsanmak döwletimiziň her bir raýaty üçin çäksiz guwanç, egsilmez şatlyk, ullakan bagtdyr. Her säherde dogup gelyän Gün bilen bäsleşip duran ýaşyl tugumyzyň mylaýym pasyrdysy Garaşsyzlyk mukamynyň başlangyjydyr. Her bir raýatymyz üçin mukaddes sena öwrülen bu mukam dürli ulgamlarda gazanylan ösüşleriň buşlukçysy hökmünde dürli äheňde dowamly we sazlaşykly ýaňlanýar.

Her bir toýa, baýrama mynasyp sowgatly barmaklyk halkymyzyň öňden gelyän asyly ýörelgeleriniň biridir.

JENNET ARAZOWA, Türkmenistanyň Baş prokuraturasynyň Baş müdirliginiň hukuk üpjünçiligi bölümüniň uly prokurory, 1-nji derejeli ýurist.

tarapdan, baýram sowgady bolsa, beýleki bir tarapdan, alnyp görilende ata Watanyň jandan söýýän her bir raýatyň Watana bolan çäksiz söýgüsini alamatlandyryar.

Garaşsyzlyk ýyllary içinde Türkmenistan tanalmaz derejede özgerip, dünýäniň ösen döwletleriniň hataryndan öz mynasyp ornuny tapdy. Şonuň bilen bir hatarda, ýurdumyzyň raýatlarynyň ruhy dünýäsinde hem uly özgerişlikler bolup geçdi. Çünki hormatly Prezidentimiz ata-babalarymyzyň ýörelgelerini, milli döp-dessurlaryny ýöretmeklige aýratyn ähmiýet berdi.

Geçmişde döwlet gurmakda, kaşaň binalary bolan şäherleri gurup, ýollary çekmekde, ylym-bilim öwrenmekde uly meşhurlyk gazanan, dünýä medeniýetine we sungatyna, ylmyň dürli ugurlarynyň ösüşine saldamly goşant goşan ata-babalarymyzyň mukaddes ýörelgeleri Garaşsyzlyk ýyllary içinde Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň taý-

syz tagallalary netijesinde ýokary derejelere ýetirildi we dowam edýär. Munuň şeýledigine, gозelligi bilen dünýäniň ün-süni özünde jemleýän Arkadag şäherimizi, «Aziýanyň merjeni» diýen ada eýe bolan mermer paýtagtymyzy, welaýat merkezlerini, şäherler bilen bäs edişýän bagtyýar zamanamyznyň öwüşginleri çäýýlip milli ýörelgelerimiz bilen utgaşdyrylyp gurlan täze obalaryň keşbini synlan her bir adam aýdyň göz ýetirer.

Ýurdumyza täze-täze ýokary we ýörite orta bilim berýän bilim ojaklarynyň, çagalar baglarynyň we orta mekdepleriň, kitaphanalaryň, muzeýleriň gurlup ulanylmaga berilmegi ösüp gelyän ýaş nesillerimiziň döwrebap bilim, terbiýe almaklary, şöhratly geçmişimizi çuňňur

öwrenmekleri, Watanymyzy ösdürjek bilimli ýaşlar bolup ýetişmekleri üçin alnyp barylýan işleriň gönüden-göni güwäsidir. Garaşsyzlyk ýyllary içinde ýetilen sepgitler, gazanylan üstünlikler dogrusynda bir jümlede «Asyrlara barabar işler amala aşyryldy» diýsek, hakykatdan daş düşdügimiz bolmasa gerek. Ýurdumyza ylymda, bilimde, sportda, medeniýetde, oba hojalygynda gazanylan ösüşleriň ählisi halkymyzyň Garaşsyz döwletimize çäksiz söýgüsinden, hormatly Prezidentimize, Milli Liderimize bolan hormatlydan gözbaş alýar. Şeýle ajaýyp zamanada, jenneti mekanda ýaşayan her bir raýatymyz Garaşsyzlygymyzyň eçilýän bagtyna guwanyp, bu zatlaryň gadyryny bilip, giň gujaýandan orun berip, kämillige ýetirýän Watanyň ösüşlerine öz bilimi, halal zähmeti, gujur-gaýraty, çäksiz söýgüsi bilen jogap bermelidir. Çünki Gahryman Arkadagymyzyň nygtaýşy ýaly, «Garaşsyzlyga guwanmak — Watany, halky söýmek bagtdyr!».

Ýokarda belläp geçişimiz ýaly, Garaşsyz hemişelik Bitarap Türkmenistan döwletimizde Garaşsyzlyk toýuny toýlamaklyga ýokary derejede taýýarlyk görülýär. Bu baýramçylyk bilen Garaşsyz, hemişelik Bitarap döwletimiziň ähli raýatlaryny, Gahryman Arkadagymyzy, Arkadagly Gahryman Serdarymyzy gutlaýaryn!

Öz halkyny, ata Watanymyzy jandan söýýän, Watanymyzyň gülläp ösmegi, raýatlarymyzyň bagtyýar durmuşda ýaşamaklary üçin giňe-gündiz ýadawsyz alada edýän hormatly Prezidentimiziň, Gahryman Arkadagymyzyň janlary sag, ömürleri uzak bolsun! Durmuşa geçirýän her bir halk bähbitli, döwlet ähmiýetli tutumly işleri rowaçlyklara beslensin!

Jemgyýet

www.br.com.tm

«Saglygyň gadryny bilgil, hasta bolmasdan burun...»

Möwsümleýin keselleriň önüni almak üçin peýdaly maslahatlar:

Bedeniň kesele garşy göreşijilik ukbyny ýokarlandyrmak, pugtalandyrmak üçin sagdyn durmuş ýörelgelerine eýermeli.

Bedenterbiýe we sport bilen meşullanmaly.

Zyýanly endiklerden daşda durmaly. Açyk, arassa howada gezelenç etmeli. Ukyny ýeterlikli we kadaly almaly. Sagdyn we kadaly iýmittenmeli. Witaminlere baý bolan önümleri iýmeli.

Pasla görä geýinmeli.

Daşaryk çykmazdan, jemgyýetçilik ýerlerine barmazdan öň, burnuň nemli bardasyna hökman «Oksolin» melhemini çalmaly.

Şahsy we jemgyýetçilik arassaçylyk tertip-düzgünleri berk berjaý etmeli.

Iş ýeriňizde we öýüňizde otaglaryň howasynyň arassa bolmagyny gazanmaly.

Öýleriň içinde arassalaýyş işlerini yzygiderli geçirip durmaly.

Asgyrlanda, üsgürlende hökman el-ýaglyk bilen agyzdyr burny yapmaly.

Elleri elmydama arassa saklamaly we ýygy-ýygdydan sabynlap ýuwmaly.

Ýiti respirator ýokanç keseliniň ilkinji alamatlary ýüze çykan ýagdaýynda hökman maşgala lukmanyna ýüz tutmaly.

Özbaşdak antibakterial derman serişdelerini ulanmaly däl, olary özbaşdak ulanylanda, gaýra üzülmelere getirip biler.

Bedeniň kesele garşy durnuklylygyny ýokarlandyrmak üçin hökman Gahryman Arkadagymyzyň «Türkmenistanyň dermanlyk ösümlükleri» atly köpjiltli ylmy-ensiklopedik kitabynyň beýan edilýän itburun, çopan-telek, buýanyň köki ýaly dermanlyk ösümlüklerden taýýarlanan dürli melhem çaydan maşgala lukmany bilen maslahatlaşyp içmeli.

Ýurdumyzyda ýola goýlan keselleriň önüni alyş sanjymalaryny maşgala lukmanyň bilen maslahatlaşyp almaly.

Ýol hereketiniň howpsuzlygyny berk berjaý etmeli we çagalara elmydama köçe-ýol hereketiniň düzgünlerini öwredip, ýatladyp durmaly.

Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Saglygy goraýyş habarlar merkezi.

Ýollarymyz abadan bolsun!

Halkymyzyň ýaşayş-durmuş ýagdaýynyň ýokarlanmagyna oňyn şertleri döretmeli, şol sanda ýolagçy gatnatmagyň, ýükleri daşamagyň howpsuzlygyny üpjün etmek esasy wezipeleriň biri bolup durýar. Däp bolşy ýaly, ýurdumyzyda täze okuw ýylynyň başlanmagy bilen, her ýyl 1 — 30-njy sentýabr aralygynda «Ýol hereketiniň howpsuzlygy — ömrümiň rahatlygy» atly biraýlyk çäre geçirilýär. Bu çäräniň dowamynda welaýatymyzyň ähli ýerlerinde köçe-ýol hereketiniň howpsuzlygyny has ygtybarly üpjün etmek maksady bilen, wagyz-nesihat işleri alnyp barylýar. Welaýatymyzyda ýol hereketiniň düzgünleriniň doly gözegçilikde saklanmagy hem-de berjaý edilmegi raýatlaryň saglygyny goramaklyga gönükdirilendir.

Biraýlygyň dowamynda sebitde ýerleşýän mekdebe çenli çagalara baglarynda, orta, ýörite orta, ýokary okuw mekdeplerinde, eýeçiligiň görnüşine garamazdan, hususy we döwlet edara-kärhanalarynda Mary welaýatynyň polisiýa müdirliginiň işgärleri beýleki jemgyýetçilik guramalaryň, bilim hem-de saglygy goraýyş ulgamynyň işgärleri bilen bilelikde, betbagtçylykly ýagdaýlara getirýän ýol-ulağ hadysalarynyň önüni almak hem-de ýol hereketiniň kadalaryny berjaý etmek maksady bilen, wagyz-nesihat çäreleri geçirilýär.

Garaşsyzlygymyzyň 33 ýyllygynyň toýy toýlanjak günlerinde geçirilýän biraýlyk giňden ýaýbaňlandyrylýar. Bu çärä Mary welaýatynyň polisiýa müdirliginiň Mary etrabynyň gözegçilik bölümçesiniň işgärleri hem işjeň gatnaşýarlar. Bölümçämiziň işgärleri polisiýanyň ýol gözegçilik bölümçesiniň gözegçileri bilen bilelikde, orta mekdeplerde, çagalara baglarynda guralýan wagyz-nesihat çäreleriniň täsirçililigini gazanýarlar. Çünki geçirilýän biraýlygyň maksady etrabymyzyň çäginde ýollarymyzyň hadysasыз bolmagyny gazanmak arkaly, etrabymyzyň her bir maşgalasynyň abadançylygyny üpjün etmekden ybaratdyr.

Gahryman Arkadagymyzyň tagallasy netijesinde ýola goýlan «Ýol hereketiniň howpsuzlygy — ömrümiň rahatlygy» atly biraýlygyň çäklerinde bu günki gün hormatly Prezidentimiz, Türkmenistanyň Ýaragly güýçleriniň Belent Serkerdebaşysy Serdar Berdimuhamedowyň öňdengörüjilikli syýasaty netijesinde ýol hereketiniň kadalarynyň berjaý edilmegi bilen bagly çäreler yzygiderli ýaýbaňlandyrylýar. Ýol hereketiniň howpsuzlygyny gazanmak iň möhüm meseleleriň hatarynda durýar. Bu çärä her birimiziň işjeň gatnaşmagymyz bolsa, bagtyýar ýaşayşymyzyň, ýagty ertirimiziň kepillidir.

Hormatly Belent Serkerdebaşymyzyň jany sag, ömri uzak, il-ýurt, döwlet ähmiýetli tutýan tutumlary hemişe rowaçlyklara beslensin!

Şöhrat BAÝRAMOW,

Mary welaýatynyň polisiýa müdirliginiň Mary etrabynyň polisiýa bölüminiň jemgyýetçilik howpsuzlygy toparynyň uly gözegçisi, polisiýanyň kapitany.

Ömür menzilleri uzaga gitsin

Bagtyýarlyk döwrümiziň Galkynyşly eýýamynda, Ýollarymyzyň rahatlygy — ömrümiň rahatlygy. Halk jem bolup bir suprada şanly toýun toýlanynda, Ýollarymyzyň rahatlygy — ömrümiň rahatlygy.

Ýölyşyklar, ýolbelgiler ýollarymyzyň belgisidir, Hereketiň ugry hakda salgy berýän çelgisidir, Sürüji dost, howlukma-da, ulagyňy sen assa sür, Ýollarymyzyň rahatlygy — ömrümiň rahatlygy.

Pyýadalar geçelgesi, ýolagçyylaň üýşýän ýeri, Ulaglara münýän ýeri, ulaglardan düşýän ýeri, Sürüji dost, ünsli bol, pyýadalaň geçýän ýeri, Ýollarymyzyň rahatlygy — ömrümiň rahatlygy.

Gül Watanyň gujagynda ýollarymyz aýdyň bolsun, Illerimiz aman bolsun, günlerimiz toýdan bolsun, Hemme kişiň, uly-kiçiň dillerinde aýdym bolsun, Ýollarymyzyň rahatlygy — ömrümiň rahatlygy.

Baýram ÝUSUBOW,

Mary welaýatynyň polisiýa müdirliginiň Mary etrabynyň polisiýa bölüminiň polisiýanyň nyzam birliginiň polisiýanyň gözegçilik bölümçesiniň poliseýi, polisiýanyň uly seržanty.

Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň Döwlet ýangyn howpsuzlygy gullugy öýden, iş yerlerinden çykyp gitmezden öň, elektrik-gaz enjamlarynyň öçürilendigini barlamagy unutmazlygy ýatladýar. Çünki durmuşda ulanylýan elektrik-gaz enjamlaryna geleňsizlik bilen çemeleşmek, oňa sowuk-sala garamak garaşylmadyk hadysalaryň üstünden eltýär.

Ýangyn howpsuzlygy düzgünlerini berjaý etmek howpsuzlygy pugtalandyrmaga gönükdirilen anyk çäreleri ýerine ýetirmekten ybaratdyr. Janymyza, saglygymyza, jemgyýetiň hem döwletiň bähbitlerine maddy zyýan ýetirýän gözegçiliksiz otdan seresap boluň!

Türkmenistanyň Içeri işler ministrliginiň ýanyndaky Ýangyn howpsuzlygy müdirliginiň wagyz-nesihat bölümi.

«Awtomobil ulag hyzmaty» AGPJ Aşgabat şäherinde işlemek üçin tejribeli awtobus sürüjilerini işe çagyryar.

4-nji sentýabrda Aşgabatda Hindistanyň Türkmenistandaky ilçihanasy Magtymguly adyndaky Türkmen döwlet uniwersiteti bilen bilelikde bag ekmek çäresini geçirdi.

Biznes reklama

Pähim-paýhas ummany Magtymguly Pyragy

www.br.com.tm

Her ýyl asylyly däbe görä, Bilimler we talyp ýaşlar günü mynasybetli ýurdumyzyň çar ýanynda täze binalar, döwrebaý bilim ojaklary açylyp ulanylmaga berilýär. Şu ýylyň 1-nji sentýabrynda Täjigistan Respublikasynyň Hatlon welaýatynyň Dusti etrabynyň Ergeş Soltanow adyndakydaýhan birleşiginde 540 orunlyk Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdebiň açylyp ulanmaga berilmegi ýatdan çykmaýjak waka öwrüldi.

Türkmen gurluşykçylary şol günlerden başlap, tutanyerli işlere girişdiler.

— Mekdebiň gurluşygy üçin zerur bolan serişdeleriň we materiallaryň iň gowulary hem-de döwrebaýlary saýlanyp alyndy. Dostlukly ýurtda bina edilen bilim ojağynyň gurluşygunda, mümkin boldugyndan, türkmen telekeçileri tarapyndan öndürilen önümleri peýdalanmaga çalyşdyk. Has takygy, 50 göterim ýerli gurluşyk önümleri, 50 göterim bolsa daşary ýurt önümleri peýdalanlydy. Gurluşyk serişdeleriniň hili bilen birlikde, bilim ojağynyň uzak ýyllaryň dowamynda hyzmat etjek sanly tehnologiýalar bilen enjamlaşdyrylmagyna aýratyn ähmiýet berdik. Mekdebiň synplary islendik pasylda okuwçylar üçin amatly şertleri döredýän howa sazlaýjylar bilen üpjün edildi. Binada gözegçilik işleri sanly ulgama arkaly amala aşyrylýar. Synp otaglarynda dünýä belli önüm öndürijileriniň kompýuterleri we synp tagtalary ornaşdyryldy. Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdebiň Dusti etrabynyň çäginde innowasion tehnologiýalar bilen üpjün edilen ilkinji bilim ojağydygyny bellemek gerek. Gahryman Arkadagymyz hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyz telekeçilere uly taslamalary ynanyar. Ýnamyň aňyrsynda uly jogapkärçilik bar. Biz geljekde-de belent nymy halal zähmetimiz bilen ööp, eziz Watanymyzyň at-abraýynyň artmagy ugrunda gijämizi gündiz edip zähmet çekeris — diýip, «Döwlet gurluşyk» hojalyk jemgyýetiniň esaslanyjysy gürrüň berýär.

Täjigistan Respublikasynda Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdep açyldy

Bu döwrebaý umumybilim berýän orta mekdebiň binasy Türkmenistanyň Senagatçylar we telekeçiler birleşmesiniň agzasy bolan «Döwlet gurluşyk» hojalyk jemgyýeti tarapyndan gurduldy. Hojalyk jemgyýetiniň esaslanyjysy Durdymyrat Çaryýew bilen beýik akyldarymyzyň adyny göterýän umumybilim berýän orta mekdebiň açylyş dabarasyna gatnaşyp, gyzykly maglumatlary ýazga geçirdik.

Tejribeli işewürüň gürrüň berşi ýaly, «Döwlet gurluşyk» hojalyk jemgyýetiniň gurluşyk ugrundan baý tejribesi bar. Bu hojalyk jemgyýeti Arkadag şäherinde hem-de «Awaza» milli syýahatçylyk zolağynda möhüm taslamalary durmuşa geçirmäge gatnaşdy. Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdep barada aýdylanda, bilim ojağynyň umumy meýdany 4300 inedördül metre barabar. Mekdebiň binasy 2 gatdan ybarat bolup, synp otaglarynyň 24-sini özünde jemleýär. Binada kitaphana, üsti ýapyk sport zaly,

uly mejlisler jaýy, naharhana, lukmançylyk nokady, mekdebiň daşynda bolsa açyk sport meýdançasý bar.

2023-nji ýylyň 10-11-nji maýynda hormatly Prezidentimiz Täjigistan Respublikasyna ilkinji döwlet saparyny amala aşyrdy. Şol saparyň çäklerinde Hatlon welaýatynyň Dusti etrabynynda Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdebiň binasynyň düýbünüň tutulşy dabarasynyň geçirilmegi onuň ähmiýetini has-da artdyrdy.

Täjigistan Respublikasynyň Hatlon welaýatynyň Dusti etrabynyň Ergeş Soltanow adyndaky daýhan birleşiginde 540 orunlyk Magtymguly adyndaky umumybilim berýän orta mekdebiň açylymagy dostlukly ýurtda ýaşayan türkmenleriň kalbyny buýsanja besledi.

Biz hem dünýä döwletleri bilen dostlukly gatnaşyklary pugtalandyrmak ugrundan tagalla edip, parahatçylyk söýüjilikli, hoşniýetli daşary syýasaty üstünlikli durmuşa geçirýän Milli Liderimiziň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlarynyň sag, ömürleriniň uzak bolmagyny, döwletli tutumlarynyň mundan beýläk-de rowaçlyklara beslenmegini arzuw edýäris.

Çary ÇARYÝEW,
Türkmen döwlet medeniýet institutynyň talyby.

EDEBIÝAT

Dünýä edebiýatynyň döwresi

«Magtymguly Pyragy» medeni-seýilgäh toplumyna gajybanas syýahat

(Başlangyjy gazetiniň geçen sanynda).

Kurmangazy belli ýazyjy-şahyrlar, döredijilik, medeniýet we sungat işgärleri, şeýle hem öz döwürdeş alymlary bilen ýakyn dostlukly gatnaşyk saklapdyr. 1860-njy ýyllarda gazak sähralarynda ýaşayan ilatnyň taryhy, etnografiýasy, aýdym-saz sungaty, halk döredijilik eserleri dürli ýurtlaryň alymlary tarapyndan öwrenilipdir. Şonda Kurmangazy köp dili bilýän hem-de milli medeniýetiň we sungatnyň dürli görnüşlerinden başy çykýan ussat hökmünde alymlara ýakyn ýardam beripdir. Öwrenijiler Kurmangazyň döredijilik älemiňiň örän giňdigini hem dünýä nusgalykdygyny belleýärler. Bu barada russiýaly etnograf, şahyr Nikita Sawiçew «Ural harby habarlary» atly gazette çap edilen makalasynda şeýle ýazýar: «Kurmangazy Sagrybaýuly örän seýrek duşýan zehin, eger-de ol aýdym-saz sungatynyň ýokary okuw jaýynda okap, ýeterlik bilim alyp, dünýäniň saz medeniýetinden baş alyp çykan bolsady, onda ol dünýäniň aýdym-saz sungatynyň meşhur parlat ýildyzlarynyň biri bolardy».

Kurmangazy obama-oba aýlanyp, edebi etnografiýa maglumatlary ýygnaý, ylmy seljermeleri geçirýän, şeýdibem, gazak me-

deniýetini, edebiýatyny, aýdym-saz sungatyny, milli saz gurallaryny dünýä ýaýmakda uly işleri bitirýän alymlaryň döredijilik işlerine hormatnyň nyşany hökmünde olara bagyşlap, «Lauşken», «Ulag», «Perow marşy» ýaly ajaýyp eserlerini döredýär.

Kurmangazy 1880-nji ýylda Russiýa Federasiýasynyň Astrahan şäheriniň etegindäki Sahma obasyna göçüp barýar. Ussat bu döwürde, esasan, şägirtleri ýetişdirmek bilen meşgullanýar. Şeýlelikde, ol özüniň şägirtler sungat mekdebini döredýär. Bu döwürde Kurmangazy milli gazak aýdym-saz sungatynyň we edebiýatynyň belli wekilleri, ussat kuyçülere bolup ýetişen Dina Nurpeýisowa, Ergali Esjanow, Mamen, M. Suleýmenow ýaly aýdymçylara, Kokbala, Menetaý, Menkara, Surugali, Torgaýbaý, Şora ýaly belli dombraçylara edebiýatny, aýdym düzmegiň hem-de milli saz ýerine ýetirijilik sungatynyň inçe tärlerini öwredýär. Türkmenistanyň halk artisti Myrat Sadykow hem Kurmangazyň ençeme aýdymlaryny öwrenip, ýokary derejede ýerine ýetiripdir.

Gazak halkynyň beýik söz we milli aýdym-saz sungatynyň meşhur ussady Kurmangazy Sagrybaýuly 1889-njy (käbir maglumatda 1896-njy ýylda) aradan çykýar we Russiýa

Federasiýasynyň Astrahan oblastynyň Wolar etrabynyň Altynjar obasyna jaýlanýar.

Gazak halk aýdym-saz sungatynyň dombrada aýdym aýtmak dessurynyň düýbünü tutujy hasaplanýan Kurmangazyň bagşy-sazandalaryň döredijilik repertuary arkaly, arkama-arka geçip gelen 70-den gowrak aýdymy häzirkigi wagtda hem uly söýgi bilen diňlenýär. Beýik söz we aýdym-saz sungatynyň ussadyň döredijiligi ylmy esassa düýpli öwrenilip, giňden wagyz edilýär. Ussadyň ýerine ýetiren aýdymlarynyň ýygnyndylary, antologiýasy birnäçe gezek sungat muşdaklaryna ýetirildi.

Kurmangazy Sagrybaýulyň döredijiligi dünýä edebiýatynyň we aýdym-saz sungatynyň genji-hazynasyna goşuldy. Onuň döredijiligi adamzadyň iň gowy däplerini özüde jemleýän nusgawy eserler hasaplanýar.

Söz we aýdym-saz sungatynyň ussadyň ady Gazagystanyň milli konserwatoriýasyna, Döwlet akademiki orkestrine, öz Watanynda hem-de beýleki döwletlerde ençeme şaýollara, köçelere, okuw mekdeplerine, çagalar sungat we çeperçilik okuw mekdeplerine dakylady.

1965-nji ýylda Kurmangazy adyndaky Döwlet baýragy döredilýär. Onuň öý muzeýi döredilipdir, jaýlanan ýerinde kümmet galdyrylypdyr.

Gazagystanyň köp künjeklerinde hem-de dünýäniň dürli ýurtlarynda heýkelleri oturdylypdyr.

«Magtymguly Pyragy» medeni-seýilgäh toplumynda gazak halkynyň beýik söz ussady hem milli aýdym-saz sungatynyň nusgawy wekili Kurmangazy Sagrybaýulyň heýkeliň oturdylmagy türkmen-gazak medeni gatnaşyklarynyň ösmegine düýpli itergi berýär.

Türkmeniň beýik şahyry Magtymgulynyň, şonuň bilen birlikde, «Magtymguly Pyragy» medeni-seýilgäh toplumynda heýkelleri oturdylan dünýä medeniýetiniň ösüşine saldamly goşant goşan daşary ýurtly meşhur ýazyjy-şahyrlaryň hem-de belli medeniýet we sungat ussatlarynyň edebi mirasyny ylmy esassa öwrenmäge, dünýä ýaýmaga giň mümkinçilik döredýän Gahryman Arkadagymyzyň, Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlary sag, ömürleri uzak bolsun, il-ýurt bähbitli, döwlet ähmiýetli işleri rowaçlyklara beslensin.

(Soňy).

Agamyrat BALTAÝEW,
Türkmenistanyň
Medeniýet ministrliginiň
bölüm başlygy,
taryh ylmylarynyň kandidaty.

6-njy sentýabrda Sankt-Peterburg şäherindäki Russiýanyň milli kitaphanasynyň täze binasynda «Nesiller Magtymgulyň ýatlar» atly serginiň açylyş dabarasý boldy. Kitaphananyň web sahypasynda habar berlişine görä, çäre 30-njy sentýabra çenli dowam eder.

Döwür we dünýä

www.br.com.tm

DÖWLETLILIK ÝÖRELGESI

Türkmen halysynyň milli muzeýine gezelenç

Berkarar döwletimizde türkmen halkynyň taryhyna zynat berýän milli gymmatlyklarymyz mukaddeslik derejesinde sarpalanýar. Güzelligi we nepisligi bilen meşhurlyk gazanan milli halýçylyk sungatymyz hem dünýä jemgyýetçiligi tarapyndan ykrar edilen milli sungatymyzdyr.

6-njy sentýabrda Türkmenistanyň Döwlet senagaty ministrliginiň Aşgabat şäherindäki mehanika-tehnologiki orta hünär okuw mekdebinin talyplarynyň mugallymlarynyň gatnaşmagynda paýtagtymyzdaky Türkmen halysynyň milli muzeýine guralan gezelenç milli senedimize goýulýan sarpanyň aýdyň nyşany boldy.

Mälim bolşy ýaly, halk senetçiliginiň iň bir näýbaşy görnüşleriniň biri bolan halýçylyk sungatynyň gadymy däplerini dikeltmek, döredijilikli ösdürmek, şan-şöhretini artdyrmak maksady bilen Aşgabatda Türkmen halysynyň milli muzeýi döredildi. Halyalaryň ajaýyp nusgalarynyň genji-hazynasynyň saklanan ýeri bolan bu muzeý döwletimiziň iri medeni merkezleriniň biridir.

Gezelenç ýakymly täsir galdyrmak bilen, oňa gatnaşyjylyk muzeý gymmatlyklaryna, bu ýerdäki iň äpet halylyk bilen bilelikde iň kiçi haly önümlerine, näýbaşy nusgalara syn etdiler. Talyplar bilim alýan ugurlary bilen baglylykda, gezelenjiň dowamynda hünär tejribelerini, nazary bilimlerini çuňlaşdyrdy, amaly endiklerini kämilleşdirdiler.

Muzeýiň hünärmeniniň bellemegine görä, Türkmen halysynyň milli muzeýinde gadymy hem häzirkäki zaman halyalarynyň mynasyp orun tutmagy daşary ýurtdan gelýän syýahatçylary, jahankeşdeleri haýran galdyrdy. Bu ýerde taryhy ähmiýetli we häzirkäki döwürimize degişli ajaýyp haly önümleriniň 8 müňe golaýy bar. Şunda Türkmen milli halýçylyk sungatynyň YUNESKO-nyň Adamzadyň maddy däl medeni mirasynyň sanawyna girizilmeginiň uly ähmiýete eýedigini aýratyn nygtaldy.

Gezelenje gatnaşyjylyk türkmen halysynyň halky-myzyň agzybirliginiň, bitewüliginiň we jebisliginiň milli nyşanydygyny buýsançly nygtap, milli ýörelgelerimizi we medeni gymmatlyklarymyz dünýä yüzünde şöhratlandyran Gahryman Arkadagymyzyň hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlarynyň sag,

ömürleriniň uzak bolmagyny, beýik işleriniň rowaçlyklara beslenmegini arzuw etdiler.

Şanazar MUHYÝEW,
Aşgabat şäherindäki mehanika-tehnologiki orta hünär okuw mekdebinin Okuw bölüm müdiriniň terbiýeçilik işleri boýunça orunbasary.

TARYH

Ol Rumustany görsem...

(Üç yklymyň döwleti)

(Başlangyjy gazetiniň №35-nji sanynda).

Anadoly türkmen-seljuk döwletiniň soltany Alaeddin Keykubat ata Watanyndan şeýle uly güýjüň we batyr serkerdäniň gelenine begenipdir we Anadoly ülkesiniň we Kiçi Aziýanyň geografiki ýerleşişini batyr serkerde Ärtogru ilkinji duşuşykda gürrüň beripdir. Ärtogru beg gelip çykyşy boýunça oguzlaryň gaýa taýpasyndan bolupdyr.

Alaeddin Keykubat we Ärtogru beg goşunlaryny birleşdirip, mongol basybalyjylaryna garşy aýgtyly söweşler alyp barypdylar. Soltan Alaeddin Keykubat Anadola gelip, mongollara garşy göreşmekde bitiren uly hyzmatlary üçin Ärtogru bege Kiçi Aziýanyň demirgazyk günbatarynda ýerleşýän Eskişähriň golaýyndan mülk ýeri bölüp beripdir. Ärtogru atlylaryna göwni ýeten soltan Alaeddin Keykubat onuň edermen goşunlaryny Anadoludaky ikinji bir uly duşman – wizantiýalylara garşy söweşe çagyrypdyr. Kiçi Aziýadaky uly döwlet bolan Wizantiýa garşy uruşda hem edermenlik görkezzen serkerde Ärtogru täze yerler ýene-de mülk edilip berilýär.

1270-nji ýylda Ärtogru batyr atlylary Söwüdi wizantiýalardan doly alyp, öz eýeçiliklerine geçiripdiler. Soltan Alaeddin Keykubat Söwüdi hem-de Domaniç jülgesini, Ermeni dagyny töwerekleri bilen serkerde Ärtogru bege sowgat berýär. Şol taryhy söweşden soň, serkerde Ärtogru bege Gazy lakamy hem berilýär.

1281-nji ýylda Ärtogru Gazy 93 ýaşynda aradan çykýar we onuň işini ogy Osman beg dowam edýär. Begligiň ähli adamlary Ärtogru Gazynyň taryhy işlerini Osman beg dowam etmegini isläpdirler. Osman beg Ärtogru Gazynyň üç oglunyň biridir. Osman beg begligiň başyna geçende, 23 ýaşynda eken. Osman beg görmegeý, uzyn boýly, giň döşli, çytk gaşly, ala gözli we goç burunly, iki gerdeniniň arasy gaty giň, göwresiniň biden ýokarky bölegi aşakky bölegine görä, has uzyn bolupdyr. Ärtogru Gazy ölmeziniň ön ýany dogany Dündara Anadoly ülkesinde galmagy, beýleki iki dogany Gündogdy bilen Sungura ata Watana – Horasana dolanmagy wesýet edýär. Çünki Horasanda soltan Jelaleddin Günbatara gaýdansoň, mongollara garşy uruşmak üçin baş gerekdi, harby sungaty kemsiz bilýän, halky birleşdirjek serkerdeler zerurdy. Bu döwletiň taryhyny öwreniji alymlar Ärtogru Gazynyň öndüjürligini, weliçlik bilen aýdan «Bu 400 türkmen öýlünden bir döwlet dörär» diýen sözünü aýratyn belläpdirler.

Osman beg mongol basybalyjylaryndan we wizantiýalardan söweşip alan yerlerini bir beglige öwürýär. Taryhçylaryň bellemeklerine görä, Osman beg şol dö-

würde taryhy zerurlyk bolan ýagdaýa örän dogry düşünişdir. Döwürüň taryhy wezipesi Osman beg döreden begligi hem-de onuň töwergindäki türkmen beglikleriniň birleşip hereket etmegi, galyberse-de, türkmen beglikleriniň birleşip, bir bitewi döwlet döretmek işini amala aşyrmagyndan ybarat bolup durýardy.

Ärtogru Gazynyň ogy Osman beg Kiçi Aziýadaky 30-dan gowrak bolan türkmen begliklerini birleşdirmek bitewi döwleti döretmek işini alyp barypdyr we merkezleşen döwleti döredipdir. Osman begiň ady bilen bu döwlete Türkmen – Osman döwleti diýip at beripdirler. Şeýlelikde, geljekde dünýäniň üçden birine eýelik etjek, 600 ýyl dowam eden şadöwlet, kuwwatly Türkmen – Osman döwleti emele gelipdir. Bu döwlet üç yklymyň – Aziýanyň, Ýewropanyň we demirgazyk Afrikanyň çatryndaky kuwwatly döwlet bolup, taryhy sahna çykypdyr.

Bu döwleti esaslandyryjy Osman Gazynyň şahsyýeti barada iş ýazan taryhçylar onuň örän adalatly soltan bolandygyny belleýärler. Orta asyr taryhy çeşmelerinde Osman hakynda birnäçe rowaýatlary hem ýazýarlar. Osman beg döwlet gurýan döwürde bir ajaýyp düýş görüpdir. Ol özüniň şol düýşünde täze dogan Aý dünýä ýalkym saçyp, görk berip duran ajaýyp bag, şol bagyň astynda äpet daglaryň, daglardan bolsa derýalaryň möwç alyp uzaklara akyp gidýändigini, meýdanlaryň tylla reňkli çörekler bilen örtülendigini, belent minaraly, ençeme şäherleri we soltan tagtynda özüne ak pata berlendigini aýdypdyr. Onuň aýdanlaryny ýyl ýazarlary-senenamaçylar ýazga geçiripdirler we şol rowaýat biziň günlerimize gelip ýetipdir.

Türkmen – Osman döwletiniň taryhyny öwreniji alymlar Osman Gazynyň kiçik döwleti uly jahan döwletine – imperiya öwürip biljek nesli terbiýeläp ýetişdirdigini, Osman Gazynyň taryhy wezipesiniň dogry alyp gidilendigini aýratyn belleýärler.

Bu döwlet Ýewropa we Aziýa yklymlarynyň çatrynda ýerleşmek bilen, Afrika yklymyň hem köp yerlerini öz düzümine girizipdir. Türkmen – Osman döwletiniň şöhratly taryhnyndan käbir pursatlary ýatlap geçeliň. Osman Gazynyň ogy Orhan Gazy 30 ýylyň içinde Balkanyň uly bölegini döwletiň çäğine birleşdiripdir we döwletiň paýtagtyny Edirnä geçiripdir. 1396-njy ýylda ýewropalylaryň

birleşen haçly goşunyň ýeňlişe sezewar edipdir. Bu taryhy ýeňiş ýewropalylaryň belli serkerdeleri hem biragyzdan ykrar edipdirler. Çünki olar türkmenleriň örän çyýe, ussat we başarjaň, özboşlyk harby sungatyny özleriniňkiden has kämil hasaplapdylar.

1453-nji ýyl bu döwletiň taryhnda iň bir aýratyn senenama bolup galypdyr. Osman Gazynyň neslinden bolan soltan Muhammet II (Mehmet) Wizantiýa döwletiniň paýtagty Konstantinopol doly eýeläpdir. Iki yklymyň – Ýewropanyň we Aziýanyň geçelgesi bolan Bosfor bogazynda ýerleşýän bu şäher şondan soň, Stambul (Istanbul) diýlip atlandyrylyp başlapdyr. Onuň terjimesini taryhçylar «täze paýtagt» diýip düşündirýärler.

Bu şäher örän köp milletli (grekler, bolgarlar, lazlar, rumynlar, wengerler, ermeniler, gruzinler we beýlekiler) we medeniýetli bolansoň, onuň dolandyryş ulgamy hem çyýe diplomatiýany talap edipdir. Bu şäher türkmenleriň eline geçensoň, şäherdäki önden dowam edip gelýän bidüzgünçilikler (bazarlardaky we dükanlardaky ogurlyklar, zorlukly salgyt salmalar, köpçülikdäki adam gynamalar, gijelerine şäheriň belli bir ýerinde ýagtylyga rugsat berilmeýi, keseklere zorluk ulanmak ýaly ýagdaýlar) doly ýatyrylypdyr.

Köp milletli we köp medeniýetli şäherde asudalyk başlanypdyr, soltanyň ýörite permanlary bilen dinine, jynsna garamazdan, deňhukuklylyk, söwda-ykdysady ýagdaýlardaky adalatlylyk ýola goýlupdyr. Şondan soň, bu şähere Ýewropadan we Kawkazdan, arap ýurtlaryndan juda köp ilat göçüp gelipdir. Bu şäher geografiki ýerleşişini taýdan hem örän amatly ýerde bolupdyr we tebigy gözelligi, binagärlik medeniýeti taýdan hemmeleri haýran galdyrypdyr.

Iňlis taryhçysy L.Kinross Stambul şäheriniň mysalyn-da bu döwletde juda gyraýanlyk syýasatynyň alyp barlandygyny, köp milletli we çäk taýdan juda uly, kuwwatly döwletiň türkmen soltanlary tarapyndan adalatly, ynansperwer dolandyrylandygyny ýazýar. Ýewropaly taryhçy L.Kinrossyň pikirini bu döwletiň taryhyny içgin öwrenen alymlar N.A.Iwanow, D.Y.Yeremeyew, M.S.Meýer dagy hem öz işlerinde doly goldaýarlar.

(Dowamy gazetiniň indiki sanynda).

Agajan ATAÝEW,
Döwletmämmet Azady adyndaky Türkmen milli dünýä dilleri institutunyň uly mugallymy.

Ýüz hünäri çala bilenden, bir hünäri doly bil.

«Paýhas çeşmesi» kitabyndan

Hakyky zehin iki daşyň arasynda galsa-da, syzylp çykar.

«Paýhas çeşmesi» kitabyndan

Biznes reklama

6

(Başlangyjy gazetini geçen sanynda).

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň Garaşsyz, hemişelik Bitarap Türkmenistanyň mekdepi okuwçylaryna, talyp ýaşlaryna, mugallymlaryna we bilim işgärlerine iberen Gutlagynda şeýle diýilýär: «Eziz Watanymyzyň geçmişine, berkarar döwletimiziň şu günki ýeten belentliklerine, abraý-mertebesine guwanýan, maşgala ýörelgelerine, ata-enä, dogan-garyndaşa, il-güne ygrarly, ylymly-bilimli, watansöýüji nesiller biziň buýsanjymyzdyr. Siz Oguz han, Togrul beg, Çagry beg, Alp Arslan, Soltan Sanjar, Döwletmämmed Azady, Nurmuhammet Andalyp, Magtymguly Pyragy ýaly beýik alymlarymyzdyr akyl-daralarymyzyň Watany söýmek, agzybirlik, dost-doganlyk ýaly öwüt-ünewlerine eýerip, döwürleriň, nesilleriň we medeniýetleriň baglanyşygyny özünde jemleýän asyly ýörelgelerimizi mynasyp dowam etdirýän nesiller hökmünde özüňizi tanatmalysyňyz».

Eger-de siz Aba Annaýew, Mälikguly Berdimuhamedow ýaly beýik şahsyýetlerimiziň ömür ýollaryna bagyşlanan kitaplary, ýatlamalary okasaňyz, olaryň hemişe hereketde, onda-da netijeli işlere bagyşlanan hereketde bolandygyna göz ýetirersiňiz. Umuman, «Herekete — bereket» diýlen gadymy, parasatly söz bu mähriban ynşalaryň ömür ýörelgesine öwrülipdir. Onsoňam maşgalada öňden gelýän asyly hem ata-baba ýörgünlü däbe wepalylyk saklanyp galypdyr. Muňa siz Gahryman Arkadagymyzyň her gezek bedewe atlanan pursatlaryny synlanyňyzda magat göz ýetirersiňiz. Şuňa dahylyly ýekeje mysaly agzaýyn!

Öňrähik bir märeke gürüňden-gürüň çykanda, orta ýaşdan agan bir adam şeýle diýdi: «Oglumyz Arkadag şäherindäki Aba Annaýew adyndaky Halkara atçylyk akademiýasyna okuwa girdi weli, asyl talyp bolanyndan, birhili, çuslanana meňzeýär, her bir herekete weriş bolany mesaňa. Görseň, ynha, tüýs çapyljak at ýaly säp-jäp duran ýigide öwrüläýdi».

Bu sözüň juda çyndygy gözün düşen ýigitleriň syn-symmatynda, hereketinde magat aňdyryýandyr. Sagdyn hem uzak ýaşamak babatda ata-babalarymyzyň bize miras goýup giden ýörelgeleri haýran galdyrýar. Ol miras uzak ýyllaryň tejribesi bilen timarlanypdyr, durmuşyň talap edýän zatlary bilen üsti doldurylypdyr. Zähmet çekmegiň, köp hereketde bolmagyň, az ýatyp, az ýemegiň peýdasy hakda durmuşy tamsallar, rowaýatlar, goşgular näçe diýseň bar. Şolaryň içinde halkymyzyň gany-jany hasaplanan bedewler bilen ysnyşmagyň, at münmegiň, at çapmagyň peýdasy hakda aýdylýan zatlara kán hem-de täsirli.

Umuman, adamzat ösüşiniň siwilizasiýasynda öz mynasyp taryhy ornuny goýan türkmen halkynyň bedewlere bolan mukaddes garaýyşlary öz kökünü müňýylyklardan alyp gaýdyr. Muňa «Irden turup, ataňy gör, ataňdan soň atyňy», «At münen myradyna ýeter», «Bedew münen hassa bolmaz, sag bolur» diýen dürdäne setirler, dürli rowaýatdyr tamsallar mysaldyr. Biziň milletimiz çyn bedewi jandar däl-de, gardaş hasaplapdyr.

Gepiň şu ýerinde ýene-de bir hakykaty hökman agzamaly. Gahryman Arkadagymyzyň döwlet galamynda çykan, onda-da il saglygyna,

Nusgalyk ýol

Bu nusgalyk ýol Mälikguly Berdimuhamedowyň nesillere goýup giden hem-de mynasyp dowam etdirilýän ahlak-terbiýe mekdebidir.

Watanyň abadançylygyna, ýaş nesilleriň ählitaraplaýyn kämil şahsyýet bolup ýetişmegine, uzak ýaşamagyň syrlaryna, ýaşayş kadalaryny berjaý etmegiň zerurýetliklerine bagyşlanan eserlerinde häzirkä döwürli lukmançylyk ylmyndaky täze bir bejeriji usul hakda agzalýandyr. Oňa ippoterapiýa (ol grek sözi bolup, ippo — at, terapiýa — bejermek diýmek), ýagny «bedew bilen bejermek» diýlip, at berilýär. Bu bejergini ýörite taýýarlygy bolan hünärmen — ippoterapewt geçirýär. Bu usul soňky 30 — 40 ýylyň içinde ösüp ugrady. Ilkibaşda Skandinawiýa ýurtlarynda, soňra Germaniýada, Fransiýada, Niderlandlar Patyşalygynda, Şweýsariýada, Angliýada, Polşada. Garaşsyz Döwletleriň Arkalaşygy (GDA) ýurtlarynyň arasynda diňe Russiýa Federasiýasynda ippoterapiýa usuly resmi bejeriji usuly hökmünde ykrar edildi. Dünýä

maglumatlaryna görä, Amerikanyň Birleşen Ştatlarynda 1000-den hem köpräk, Beýik Britaniýada 700 sany ippoterapewt toparlary işleýär, olardan millionlarça keselli adamlar bejergi alýarlar. Polşada şular ýaly merkezleriň 60-sy bar. Jemi dünýäniň 45 ýurdunda at münmek bilen bejerilýän özbaşdak merkezler we klublar bolup, olarda at münülýän ýerler we maýyplary mündürer ýaly atlar bardyr. Lukmançylyk ylmy esaslanylyp bolan Gippokrat hem-de Abu Ali ibn Sina at münmekligiň peýdasy barada aýdyp geçipdirler.

Ippoterapiýa usuly esasy bejerginiň ýanyndan berilýän kömekçi bejergi hökmünde peýdalydyr. Ippoterapiýa bejeriji maşklara degişli usuldyr. Onuň adaty maşklardan esasy tapawudy hem bedeniniň hemme myşsalaranyň bir wagtda ýygrylmagy bolup durýar. At münen näsag

bütün bejerginiň dowamynda instinkt (aň ýetirmezden) derejesinde özüniň deňagramlylygyny saklajak bolýar, atdan ýykylmazlyga ymtylýar we netijede sagdyn we ysmaz myşsalaranyň ýygrylmagyny üpjün edýär.

Ippoterapiýa geçirmegiň şu aşakdaky şertleri mälimidir:

näsagyň fiziki işjeňliginiň kemmeden artdyrylmagy;

keseliň bejerilmegini üpjün edýän we esaslanylyp ulanylyşy bilen bilelikde ulanylmagy (bejeriji maşklar, gimnastikalar, owkalamak we ş.m.);

näsagyň keselden gutulmagyga bolan hөwesi we bejergä yhlasly gatnaşmagy.

Ippoterapiýa usulynyň ulanyş çäkleri örän giňdir. Onuň şu aşakdaky keselleri bejermekde peýdalydygy eýýäm mälim edildi:

* hereketlenmegiň dürli bozulmalaryny (ysmaz, poliomiýelit we ş.m.) bejermekde;

* duýujy agzalaryň işiniň bozulmagynda (körlik we kerlik);

* ruhy keselleriň käbir görnüşinde;

* çagalaryň fiziki we akyl ösüşinden yza galmaklygynda;

* operasiýalardan soňky dikelme döwürlerinde;

* newrozlarda we dürli nerw-ruhy dargynlyklary bejermekde;

* oňurga sütüniň dürli gyşarmalaryny, oňurgalaryň osteohondrozlaryny bejermekde;

* prostatitleri bejermekde;

* infarkt miokardy geçiren näsaglaryň täzeden dikeliş döwründe;

* bogun kesellerini bejermekde.

Ippoterapiýanyň iki sany, ýagny ruhy we biomehaniki täsiriniň bardygyny bejergi alan näsaglar aýk aýdýarlar. At münen adamda ýokary derejede ruhy galkynyş ýüze çykýar. Eýeriň üstündäki adamda uly we güýçli haýwany boýun egdirip bilýändigine guwanmak, aty dürli tarapa ugrukdyrmak ýaly ýeňiş duýgularyny başdan geçirmek, özüni howalaly duymak ýaly täsirler döreýär. Bu duýgularyň jemi bolsa, adamlaryň kesellerden gutulmagyna ýardam berýär. Biomehaniki täsiri bolsa, näsagda täze hereket refleksleriniň döremegine, deňagramlylygy saklamak ukybynyň artmagyna, hereketleriň ugrukdyrylmagynyň ösmegine getirýär. At münülende, atyň bilinde döreýän aşak-yokary hereketler ýuwaş-ýuwaşdan adama geçýär. Bu zygyrdeli hereketler gezekli-gezegine myşsa toparlaryň ýygrylmagyna we gowşamagyna getirýär. Olar adamyň ýöreyän atyň üstünde ýykylman saklanmagyny üpjün edýär. Bulara bolsa biomehaniki täsirler diýilýär.

Görnüşi ýaly, at münen adamyň

hem hereketi, hem ruhy täzelenýär, adamda durmuşa, ýaşayş, keselden saplanmaga bolan hyjuw döreýär. Ol hyjuw bolsa keselleriň bejerilmegine getirýär.

Ýurdumyzda atçylyk sportuny ösdürmek, oňa gatnaşmaga hөwesler üçin ähli mümkinçilikleri döretmek maksady bilen, welaýatlarymyzyň ählisinde we paýtagtymyzyň golaýynda atçylyk sport toplumlarynyň döredilmegi gürüňimiziň başynda agzaýşymyz ýaly, sportuň bu ugruna hөwesek ýaşlaryň sanyny münläp-münläp artdyrdy.

(Dowamy gazetini indiki sanynda).

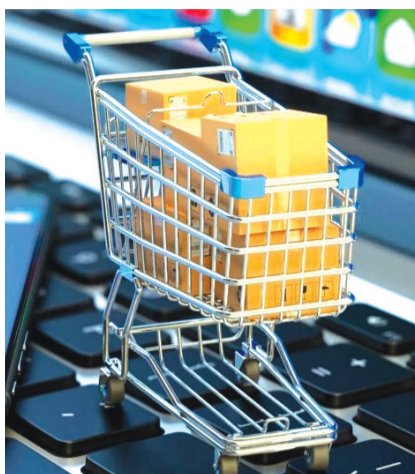
Gurbannazar ORAZGULYÝEW,
Hormatly il ýaşulusy, ýazyjy.

Aty birinde besle, ikisinde gözle, üçünde mün, dördünde bolar at, bolmasa sat. «Payhas çeşmesi» kitabyndan

At ýortuşda belli, gurt — ýyrtyşda, är — göreşde, batyr — söweşde! «Payhas çeşmesi» kitabyndan

Ykdysadyýet we ösüş

www.br.com.tm

Russiýada elektron söwda boýunça 40 göterim ösüş gazanyldy

2024-nji ýylyň birinji ýarymynda Russiýa Federasiýasynda elektron söwdanyň ösüşi 40 göterimden gowrak boldy. Bu barada ýurduň söwda we senagat ministriniň orunbasary Roman Çekuşow mälim etdi. Onuň aýtmagyna görä, şu ýylyň ýanwar — iýun aýlarynda Russiýanyň içerki bazarynda 3,85 trillion rublyk elektron söwda amala aşyrylypdyr. Bu görkeziji geçen ýylyň deňişli döwri bilen deňeşdirilende, 41 göterim ýokarydyr. Mundan başga-da, hasabat döwründe ýurduň içerki bazarynda elektron söwdanyň paýy 14,9 göterime deň bolupdyr. Deňeşdirmek üçin bu görkeziji geçen ýylyň jemleri boýunça 13,8 göterime barabardy. Çaklamalara görä, 2024-nji ýylyň jemleri boýunça ýurtda elektron söwdanyň 50 göterimden gowrak ösüş gazanmagyna garaşylýar.

Taýýarlan: Gülbahar SAPAROWA, Halkara ynsanperwer ylmyly we ösüş uniwersitetiniň talyby.

Almanyň importyny 1,6 esse artdyrdy

Gazagystan şu ýylyň birinji ýarymynda almanyň importyny geçen ýylyň deňişli döwründäkiden 1,6 esse artdyrdy. Has takygy, hasabat döwründe gazak bazaryna daşary ýurtlardan getirilen almanyň umumy mukdary 94 müň tonna, umumy bahasy bolsa 40,9 million amerikan dollaryna deň boldy.

Ýylyň birinji ýarymynda Gazagystan Polşadan 46,9 müň tonna (umumy bahasy 23,9 million amerikan dollary), Eýrandan 21 müň tonna (umumy bahasy 7,8 million amerikan dollary) we Hytaýdan 13,2 müň tonna (umumy bahasy 4,7 million amerikan dollary) alma import edipdir.

Ýeri gelende bellesek, sentýabr aýynyň başynda Gazagystan awtoulag serişdeleri arkaly ýurduň çäğine alma getirmäge çäklendirme girizdi. Munuň sebäbi ýurtda içerki bazary doly üpjün etjek bol alma hasylynyň alnandygy bilen baglydyr.

Taýýarlan: Tirkij JUMADURDYÝEW, TDBGI-niň mugallymy.

Özbeqistan 7 aýda 55 ýurda dokma önümlerini eksport etdi

Özbeqistan şu ýylyň ýanwar — iýul aýlarynda 55 ýurda dokma önümlerini eksport etdi.

Ýurduň Statistika agentliginiň habar bermegine görä, hasabat döwründe Özbeqistanyň daşary ýurtlara eksport eden dokma önümleriniň umumy bahasy 1,8 milliard amerikan dollaryna deň boldy. Şonuň 813,4 million ýüplük, nah we sapak önümleriniň, 684,9 million taýýar dokma önümleriniň hem-de 169,3 milliony trikotaj matalaryny paýyna düşýär.

Ýeri gelende bellesek, deňişli döwürde Özbeqistanyň eksportynda dokma önümleriniň paýy 12 göterime barabar boldy.

Taýýarlan: Jennet ALIMOWA, Döwletmämmet Azady adyndaky TMDDI-niň talyby.

1 trillion iýen maýa goýlar

«Toyota», «Nissan», «Subaru» we «Mazda» ýaly Ýaponiýanyň iri awtokonsernleri 2028-nji ýyla çenli elektromobiller üçin niýetlenilen akkumulýatorlaryň önümçiligine 1 trillion iýen (6,97 milliard amerikan dollary) möçberinde maýa goýmagy maksat edinýärler.

«Yomiuri» neşiriniň ýazmagyna görä, agzalan döwürde maýa goýumlaryň hasabyna ýurtda elektromobiller üçin niýetlenilen akkumulýatorlaryň önümçiligini 50 göterim artdyryp, 120 gigawat sagada ýetirmek meýilleşdirilýär. 2023-nji ýyla çenli bolsa bu görkeziji 150 gigawat sagada çenli ýokarlandyrylar.

Ýeri gelende bellesek, soňluga bilen gönükdirilen maýa goýumlaryň üçden bir bölegi ýurduň hökümeti tarapyndan kompaniýalara gaýtarylyp berler. Munuň sebäbi ýurduň hökümetiniň ykdysady howpsuzlygy üpjün etmek we beýleki ýurtlara garaşly bolmazlyk üçin esasy serişdeleri öndürjileri goldamak syýasaty bilen baglydyr.

Maglumat üçin, häzirkä wagtda dünýäde elektromobilleriň akkumulýatorlarynyň 90 göterimi Hytaý hem-de Koreýa Respublikasy tarapyndan öndürilýär.

Taýýarlan: Nuraly NEPELOW, TDBGI-niň mugallymy.

Eksportyny 11,4 göterim artdyrdy

Koreýa Respublikasy geçen aýda hem eksporty görnegin artdyrmagy başardy. Şeýle ýagdaý indi bassyr 11 aý bäri hasaba alynýar. Hünärmenler muny dünýä bazarynda ýarymgeçirijilere, smartfonlara we beýleki tehnologiýa harytlaryna islegiň artmagy bilen baglanyşdyrýarlar.

2024-nji ýylyň awgust aýynda Koreýa Respublikasynyň eksporty 11,4 göterim ýokarlanyp, 57,9 milliard amerikan dollaryna deň boldy. Şol bir wagtyň özünde bu ýurt Hytaýa eksportyny 7,9 göterim (11,4 milliard amerikan dollarlyk eksport), Ýewropa Bileleşigine 16,1 göterim (6,4 milliard amerikan dollarlyk eksport) hem-de Amerikanyň Birleşen Ştatlaryna 9,3 göterim (11,1 milliard amerikan dollarlyk eksport) ýokarlandyrdy.

Taýýarlan: Ogulmaýsa GÜYJOWA, TDBGI-niň talyby.

22 göterim ýokarlandyrdy

Eýran senenamasy boýunça şu ýylyň 5 aýynda (20-nji martdan 21-nji awgusta çenli) ýurduň oba hojalyk önümlerinden gazanan girdejesi 1 milliard 453 million amerikan dollaryna deň boldy. Hasabat döwründe Eýranyň oba hojalyk önümleriniň eksportynyň umumy mukdary 2 million 226 müň tonnadan geçdi.

«Tehran Times» neşiriniň habar bermegine görä, geçen ýylyň deňişli döwri bilen deňeşdirilende, Eýranyň oba hojalyk önümleriniň eksportynyň umumy bahasy 33 göterim, umumy mukdary bolsa 22 göterim artdyrdy.

Hasabat döwründe Eýran pisse, pomidor ýaly oba hojalyk önümleriniň uly mukdaryny daşarky bazarlara iberipdir. Mysal üçin, hasabat döwründe Eýranyň eksport eden pomidorunyň umumy bahasy 177 million amerikan dollaryna barabardy.

Taýýarlan: Merjen AŞYROWA, Döwletmämmet Azady adyndaky TMDDI-niň talyby.

1 million 268 müň tonna rus gallasyny import etdi

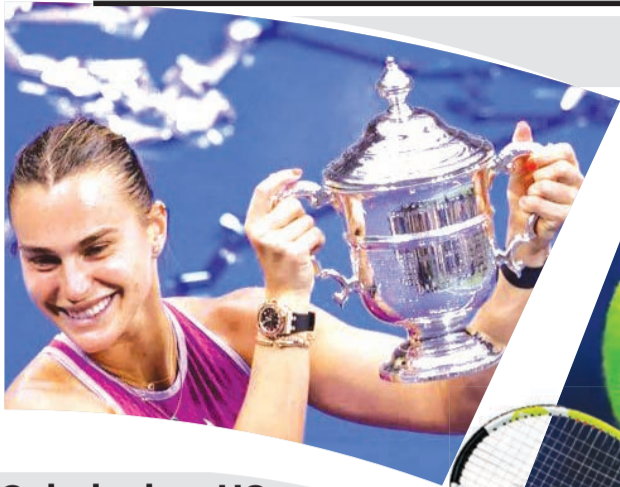
Müsür şu ýylyň iýul-awgust aýlarynda (täze oba hojalyk ýylynyň deslapky iki aýy) Russiýadan galla satyn almakda iň öňdebaryjy ýurt boldy. Hasabat döwründe Müsür rus gallasynyň 1 million 268 müň tonnasyny import etdi. Şonuň 1 million 244 müň tonnasyny bugdaýdyr.

Maglumat üçin, soňky iki aýda Russiýadan iň köp galla satyn alan ýurtlaryň ilkinji başliginden Saud Arabystany (1 million 87 müň tonna), Türkiýe (748 müň tonna), Eýran (634 müň tonna) we Bangladeş (622 müň tonna) ýaly ýurtlar hem orun alypdyrlar.

www.br.com.tm

Sobolenko «US Openiň» çempiony

Dünýäniň ikinji raketkasy Arina Sobolenko (Belarus Respublikasy) «US Open» uly tuwulgasynda ýeňiş gazandy. Ol ýaryşyň finalynda dünýäniň altynjy raketkasy amerikalýy Jessika Pegulany ýeňlişe sezewar etdi. 1 sagat 54 minut dowam eden oýun 7:5, 7:5 hasabynda Arina Sobolenkonyň peýdasyna tamamlandy. Şeýlelikde, Arina Sobolenko bu möwsümde ikinji gezek «uly tuwulga» ýaryşynyň çempiony boldy. Mundan ozal, ol şu ýylyň ýanwar aýynda «Australan Open» «uly tuwulgasynda» hem çempion bolmagyň hötdesinden gelipdi. 26 ýaşly tennisçi «US Openiň» çempionlyk üçin 2 müň reýting utugyny hem-de 3 million 600 müň amerikan dollary möçberinde pul baýragyny gazandy.

Taýýarlan: Aýjeren JUMAÝEWA, Döwletmämmet Azady adyndaky TMDDI-niň talyby.

Taryhdaky ilkinji resmi ýeňşini gazandy

5-nji sentýabrda San-Marinonyň ýygynyndysy UEFA-nyň Milletler Ligasynyň 1-nji tapgyrynyň oýnunda Lihtenşteýni 1:0 hasabynda ýeňlişe sezewar etdi. San-Marino ýeňiş getiren ýeke-täk gol 19 ýaşly Niko Sensoli tarapyndan derwezä gönükdirildi. Gyzykly tarapy, bu ýeňiş San-Marinonyň milli ýygynyndysy üçin taryhdaky ilkinji resmi üstünlükdir. Halkara meýdançada 34 ýyl bäri çykyş edýän bu ýygyny mundan ozal diňe bir gezek, 20 ýyl öň ýoldaşlyk duşuşygynda ýeňiş gazanyp görüpdi.

Ýeri gelende bellesek, San-Marino häzirki wagtda UEFA-nyň reýtinginde iň aşakdaky orny eýeläp dur. FIFA-nyň reýtinginde bolsa bu ýurt 210-njy basgançakda barýar.

Taýýarlan: Rövşen AZADOW, TDBGI-niň talyby.

«Galatasaraydan» garaşylmadyk transfer

Tomusky transfer möwsümünde iň garaşylmadyk ýöriş Türkiýäniň «Galatasaray» kluby tarapyndan amala aşyryldy. Has takygy, türk kluby tutuş tomus Ýewropanyň top klublaryndan şertnama hödürlenen, Saud Arabystanynda uly möçberdäki zähmet haklary tekliplenen ýyldyz hüjümçi — Wiktor Osimheni düzümine goşmagy başardy. «Galatasaray» Osimheni «Napoliden» bir möwsümlük kärendesine aldy.

«Daily Sport» neşiriniň ýazmagyna görä, «Galatasaray» Osimheni we «Napoli» bilen baglanyşan şertnamasynyň oýunçyny satyn almak hukugy barada hiç zat ýazylmadyr. Emma «Galatasaray» öňdebaryjy klublardan teklipl gelip gowşan halatynda gysky transfer möwsümünde oýunçyny goýbermäge razylaşypdyr.

Maglumat üçin, soňky 4 möwsümi «Napoliniň» düzüminde geçiren Wiktor Osimhen bu toparada 133 oýunda meýdança çykyp, 76 gol geçirmegi başardy.

«Altyn topa» dalaşgärler yglan edildi: sanawda Messi hem, Ronaldu hem ýok

«France Football» žurnaly tarapyndan ýylyň iň gowy futbolçysyna gowşurylýan «Altyn top» baýragyna dalaşgärleriň sanawy yglan edildi. Sanaw 30 oýunçydan ybarat bolup, ondan soňky 21 ýylda ilkinji gezek Lionell Messiniň we Kriştianu Ronaldunyň ady orun almady. Hünärmenler bu ýyl «Altyn topa» «Realyň» oýunçylary Winisius Žuniory we Jud Bellin-gemi, «Barselonanyň» hüjümçisi Lamin Ýamaly esasy dalaşgär hasaplaýarlar. Ýeri gelende bellesek, «Altyn topa» iň köp mynasyp bolmak boýunça rekord Argentinanyň milli ýygynyndysynyň we ABŞ-nyň «Inter Mayami» toparynyň hüjümçisi Lionell Messä degişli — 8 gezek. Bu ugurda ikinji orny 5 gezek bu baýragyň eýesi bolan Kriştianu Ronaldu eýeläp dur. Maglumat üçin, «France Football» neşiri tarapyndan döredilen «Altyn top» baýragy 1956-njy ýyldan bäri gowşurylyp gelinýär. Bu ýyl 68-nji gezek onuň eýesi yglan edilip, gowşurylyş dabarasý 28-nji oktyabrda Parižiň «Şatle» teatrynda geçiriler.

JP 100 CONFIRMED TRANSFERS SUMMER 2024

10,9 müň transfer amala aşyryldy

Futbol dünýäsinde 2024-nji ýylyň tomusky transfer möwsümi amala aşyrylan transferleriň sany boýunça ozalky rekordy täzeledi. Has takygy, şu ýylyň tomsunda tutuş dünýäde 10,9 müňden gowrak transfer amala aşyryldy. Bu bolsa rekord görkezijidir. Tamamlanan tomsuda erkekleriň futbolynda amala aşyrylan transferleriň umumy bahasy 6,4 milliard amerikan dollaryna deň bolup,

bu taryhdaky ikinji görkezijidir. Ýurtlaryň mysalynda alanymyzda iň köp transfer Angliýada amala aşyryldy. Iňlis klublary şu transfer möwsümünde 526 oýunçyny satdylar hem-de 523 oýunçyny satyn aldylar. Angliýanyň toparlary tarapyndan satylan oýunçylaryň umumy bahasy 1,69 milliard amerikan dollaryna, satyn alnanlaryň bahasy bolsa 1,25 milliard amerikan dollaryna barabar boldy.

Taýýarlan: Gurban BEGALÝEWA, TDBGI-niň mugallymy.

Ronaldu gollarynyň sanyny 900-e ýetirdi

Portugaliýaly 39 ýaşly hüjümçi Kriştianu Ronaldu resmi oýunlardaky gollarynyň sanyny 900-e ýetirdi. Onuň ýubileý goly UEFA-nyň Milletler Ligasynyň 1-nji tapgyryndan orun alan Portugaliýa — Horwatiýa oýnunda derwezä gönükdirildi. Oýun Portugaliýanyň 2:1 hasabyndaky ýeňşi bilen tamamlandy.

Şeýlelikde, Ronaldu resmi oýunlarda öz adyna 900 gol ýazdyran taryhdaky ilkinji oýunçy boldy. Ol 5 goly «Sportingiň», 145 goly «Mançester Ýunaytediň», 450 goly «Realyň», 101 goly «Ýuwentusyň», 68 goly «Al-Nassryň» hem-de 131 goly Portugaliýanyň milli ýygynyndysynyň düzüminde geçirdi.

Taýýarlan: Atajan AZIZOW, TDBGI-niň talyby.

Hytaýyň ýygynyndysy Paralimpiýa oýunlarynda birinji orny eýeledi

Hytaýyň ýygynyndysy Fransiýanyň Pariž şäherinde geçirilen Paralimpiýa oýunlarynda medallaryň sany boýunça birinji orny eýeledi. 7-nji sentýabrda ýaryşlardan soňra hytaýly türgenler Pariž Paralimpiýa oýunlarynda 94 altyn, 73 kümüş we 49 bürünç jemi 216 medala mynasyp boldular. Ikinji orundaky Beýik Britaniýanyň ýygynyndysynda bolsa 47 altyn, 41 kümüş, 31 bürünç jemi 119 medal bar. Ýeri gelende bellesek, Hytaýyň ýygynyndysy topary bassyr altynjy gezek Paralimpiýa oýunlarynda birinji orny eýeledi. Maglumat üçin, Pariždäki Paralimpiýa oýunlary 28-nji awgustda başlanyp, diýn — 8-nji sentýabrda tamamlandy. Oňa 182 ýurtdan 4 müň 400-den gowrak türgen gatnaşdy. Bellik: Paralimpiýa oýunlarynyň soňky gününüň ýaryşlary gazetimizniň çapa berilýän pursatlarynda geçirildi, 8-nji sentýabrda hasaba alnan netijelere görä, medallaryň sany boýunça üýtgeşme bolup biler.

Halkara hyzmatdaşlyk

www.br.com.tm

10-11-nji sentýabrda Türkmenistanyň maýa goýum forumy (TIF – 2024) geçiriler

Türkmenistanyň Maliýe we ykdysadyýet hem-de Daşary işler ministrliginiň bilelikde guraýan bu forumyna halkara maliýe guramalarynyň (Bütindünýä Banky, Aziýanyň Ösüş Banky) wekilleriniň, energiýa, infrastruktura, maliýe ulgamlarynyň, şeýle hem beýleki abraýly halkara guramalaryň hünärmenleriniň gatnaşmagyna garaşylýar.

Türkmenistanyň maýa goýum mümkinçiliklerini öz içine alýan iri halkara foruma degişli hünärmenler tarapyndan uly gzyklanma bildirilýär. Munuň şeýledigini, Birleşen Arap Emirlikleriniň «Al Khaleej», «Dubai News», «Al-Madar Magazine» ýaly öndebaryjy neşirlerinde Türkmenistanyň maýa goýum mümkinçilikleri bilen bagly makalalaryň çap edilmegi hem-de abraýly maliýe neşiri bolan «The Investoryň» forumy «ýylyň esasy wakalar» sene-namasyna goşmagy hem tassyklaýar.

Türkmenistanyň maýa goýum syýasatynyň baş maksady esasy serişdelere maýa goýumlary çekmek we olary innowasiýalara, önümçiliklere, adam maýasyny ösdürmeklige, ýurduň ekologiýa we durmuş-ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmeklige gönükdirilendir. Bu maksatlara ýetmegiň ölçegleri şulardan ybarat:

* maýa goýumlaryň ulanylyşynyň netijeliligini üpjün etmek bilen, olaryň jemi içerki önümdäki ýokary paýyny saklap galmak;

* kärhanalaryň we ilatyň hususy serişdeleri, daşary ýurt maýa goýumlary ýaly maýa goýumlaryny maliýeleşdirmegiň çeşmeleriniň paýyny ýokarlandyryp, döwlet býujetiniň serişdeleriniň esasy maýa goýumlarynyň umumy mukdaryndaky paýyny azaltmak;

* döwlet-hususy hyzmatdaşlygy ýörelgelerinde durmuşa geçirilýän maýa goýum infrastrukturaly taslamalaryň sanyny artdyrmak;

* maýa goýum taslamalarynyň girdejiligini ýokarlandyrmak.

Döwlet maýa goýum syýasatynyň durmuşa geçirilmegi, maýa goýum pudagyndaky döwlet kadalaşdyryş ulgamy we bu ulgamyň aýrylmaz bölegi bolup durýan guramaçylyk, hukuk we ykdysady mehanizmler arkaly üpjün edilýär. Maýa goýum syýasaty «Berkarar döwletin täze eýýamynyň Galkynyşy: Türkmenistany 2022 – 2052-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Milli maksatnamasy», «Türkmenistanyň Prezidentiniň ýurdumyzy 2022 – 2028-nji ýyllarda durmuş-ykdysady taýdan ösdürmegiň Maksatnamasy» ýaly uzak we orta möhletli maksatnamalarda kesgitlenen görkezijilere ýetmäge gönükdirilendir. Häzirki wagtda Türkmenistanyň maýa goýum mümkinçiliklerine eýe bolan hem-de durmuş-ykdysady ösüşiniň ileri tutulýan ugurlary kesgitlenen strategiki maksatlara ýetmekde uly işleri durmuşa geçirýär. Türkmenistanyň iň möhüm maksatlaryndan biri hem senagatlaşan jemgyýeti döretmekdir. Şunuň bilen baglylykda, milli ykdysadyýeti düýpgöter özgertmek, ony çig mal modelinden senagat-innowasion ösüş modeline gönükdirmek, ýokary tehnologiýaly, ylmy tutumly pudaklary ornaşdyrmak, sanly ykdysadyýete geçmek bilen bir hatarda, dünýä bazarlarynda köp isleg bildirilýän ýokary goşulan gymmady bolan önümleri öndürýän häzirki zaman kärhanalaryň gurluşygy amala aşyrylýar.

Türkmenistanyň tebigy gazy eksport etmekden başga-da, nebit, gaz we nebitimiýa önümlerini üstünlikli eksport edýändigini bellemek bolar. Ýylyň-ýylyna elektrik energiýasynyň, mineral dökünleriň, gurluşyk materiallarynyň, himiki

serişdeleriň, dokma we azyk önümleriniň eksportynyň geografiýasy giňeýär. Ýurtda täze pudaklar döredilýär we hereket edýän pudaklary düýpgöter döwrebaplaşdyrmak işleri amala aşyrylýar. 2023-nji ýylyň ahyrynda senagatyň jemi içerki önümdäki paýy 33,1 göterime deň boldy we soňky iki ýylda 3,8 göterim ýokarlandy.

Ägirt uly uglewododorod ätiýaçlyklaryna eýe bolan Türkmenistan gazy gaýtadan işleýän we daşary ýurt bazarlaryna niýetlenen polietilen, polipropilen ýaly ýokary hilli önüm öndürýän doly derejeli milli pudaga eýedir. Soňky ýyllarda ammiak, karbamid we beýleki himiki önümleri öndürýän täze himiýa zawodlary işe girizildi. Şunda esasy üns uglewododorod çig malyny senagat taýdan çuňlaşdyryp gaýtadan işlemäge, täze innowasiýa tehnologiýalarynyň ornaşdyrylmagyna we dünýä bazarlarynda bäsdeşlige ukyply ýokary hilli gaz-himiýa önümleriniň öndürilişini ýokarlandyrmaklyga gönükdirilendir.

Türkmenistanyň ykdysady ösüşiniň yzygiderli üýtgemegi sirkulýar ykdysadyýetiň milli modelini döretmäge gönükdirilendir. Sirkulýar ykdysadyýete geçmegiň we tebigy baýlyklardan durnukly peýdalanmagyň zerurlygy, durnukly ösüş maksatlaryna ýetmek üçin ykdysady gülläp ösüş goldamagyň, ekologik meseleleri çözmegiň, howanyň üýtgemeginiň netijeliligini gowşatmagyň ugurlary bilen baglanyşyklydyr. Ýurdumyzyň maýa goýum taýdan ösmeginiň ileri tutulýan ugurlarynyň ýene biri häzirki zaman ulag we logistika infrastrukturasyny kämilleşdirmek, ýurdumyzy Gündogar – Günbatar we Demirgazyk – Günüorta ugurlary boýunça ulag ara-

gatnaşyk merkezleriň birine öwürmekdir. Ýurdumyzy täze daşary ýurt bazarlaryna işjeň girýär we Ýewropa, Aziýa we Amerika bilen hyzmatdaşlygy ösdürýär.

Şeýle-de ýurdumyzyň ösen howa gatnawy ulgamy, halkara howa menzilleri, TRACECA üstaşyr geçgelere goşulýşmak babatda demir ýol ugurlary bar. Hazar deňiziniň kenaryndaky Türkmenbaşy Halkara deňiz porty ösen infrastrukturasy we logistikasy bilen işjeň ulanylýar.

Mundan başga-da, sebit ähmiýetli iň möhüm taslama bolan Türkmenistan – Owganystan – Pakistan – Hindistan (TOPH) gaz geçirijisiniň gurluşygy barada aýratyn bellemelidir. Bu taslama energiýa akymalarynyň täze möhüm ugruny açýar, hindi we pakistan ýaly depginli ösýän ykdysadyýetleri ýangyç bilen üpjün eder, Aziýa-Ýuwaş ummany sebitinde, ýakyn we Orta Gündogarda ösýän beýleki bazarlara çykmak mümkinçiligini ýokarlandyryr.

Umuman alanyňda, Türkmenistanyň Maýa goýum forumy ýurdumyzyň dünýä jemgyýetçiligi bilen ykdysady gatnaşygyny pugtalandyrmaga we gaýtadan dikeldilýän energiýanyň esasy ugurlaryny, ulag infrastrukturasyny ösdürmäge ýada energetika, infrastruktura, oba hojalyk, syýahatçylyk ýaly ýörite ykdysady zolaklary döretmäge göni daşary ýurt maýa goýumlaryny çekmäge gönükdirilendir. Forumyň dowamynda durnukly ösüşe we ýurduň ykdysadyýetini döwrebaplaşdyrmaga gönükdirilen dürli taslamalar hem-de başlangyçlar ara alnyp maslahatlaşylar.

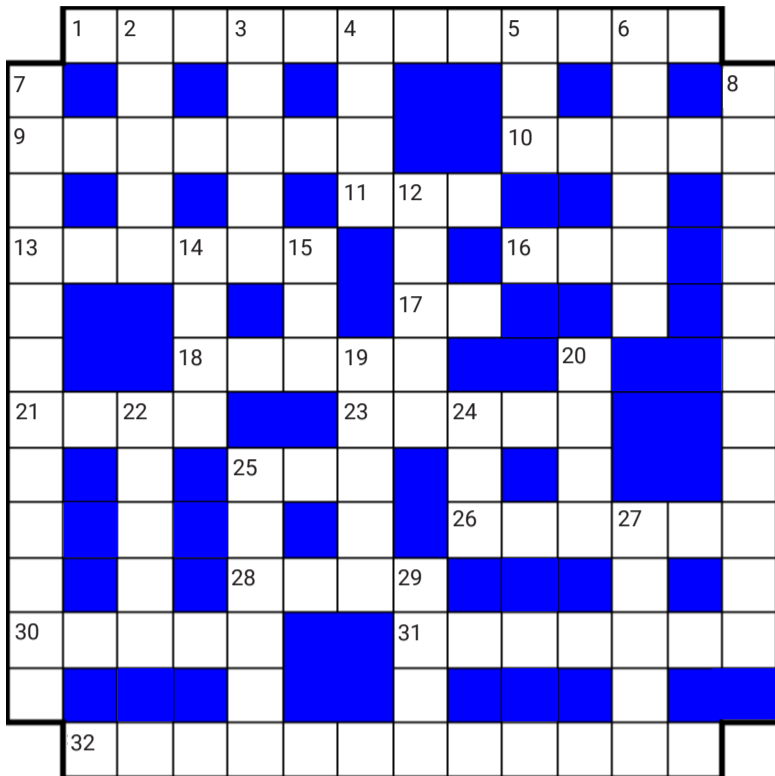
Parahat MERETLIÝEW,
Arkadag şäheriniň Maliýe we
ykdysadyýet müdirliginiň
esasy hünärmeni.

BMG-niň Baş Assambleýasynyň 10-njy sentýabrda açyljak 79-njy sessiýasynyň çäklerinde 24 – 30-njy sentýabrda ýokary derejeli hepdeligiň geçirilmegine garaşylýar. 22-23-nji sentýabrda «Geljegiň sammitiniň» we beýleki çäreleriň guralmagy göz önünde tutulýar.

Biznes reklama

10

KROSSWORD

Düzen: Jeren ATAÝEWA,
Aşgabat şäherindäki 35-nji orta mekdebiň mugallymy.

Sowallar

KESELIGINE:

- Döwletin esasy kanuny ýa-da esasy kanunlarynyň jemi.
- Başgap, jambörük.
- «El ... ýuwar, iki el birigip ýüzi» (atalar sözi).
- Diş (köne söz).
- «Ýörişini ýalňyş basdyr, // Ýaňy ... geýmän ýigide» (Magtymguly).
- Baglaýjy kömekçi.
- Reňk.
- Iki dagyň biri-birine golaýlap, daralyan ýeri, deräniň iň dar ýeri.
- Zenan, aýal.
- Owaz, ýaň.
- Guş.
- Parasatly, pähimli, akylyly.
- Iri däl, uşak.
- Sygyr çopany.
- Ümsümlük, asudalyk, dynçlyk.

DIKLIGINE:

- «Dag, dereler lerzan urar, // ... atyp, sil biläni» (Magtymguly).
- Synmak ýagdaýy.
- «Düýe çökerip, çemmer ...» (nakyl).
- «Ýagşydan at galar, ýamandan ...» (nakyl).
- Hurşy gyzyl balykdan taýýarlanýan palawyň bir görnüşi.
- Ýüreğiň urşuny, işleýşini, ýagdaýyny görkezýän çyzykly ýazgy.
- Hiç zatdan başy çykmaýan, bihepbe, gowşak, emelsiz, başarnyksyz.
- «Näzlene-näzlene güldi-de, gitdi ...» (Gara Seýitliýew).
- Öz ejeň erkek dogany.
- Düwnen çaganyň arkasyna, ýeňsesine kakylp aýdylýan ümlük.
- Adam.
- Düýäniň bir görnüşi.
- Köşk (köne söz).
- Ýüpek gurçugyna berilýän köpýýllyk ösümlük.
- «Serim saňa ..., sallangyn bäri, dilber» (Mätäji).
- Şahyr Kerim Gurbanpesowyň meşhur «... gelin» goşgusy.
- Türkmen halk aýdymy.

Maýa goýmak üçin iň gowy wagt – düýn. Şu gün başlamağam giç däl. Maýa goýuma näçe ir girişseňiz şonça gowy.

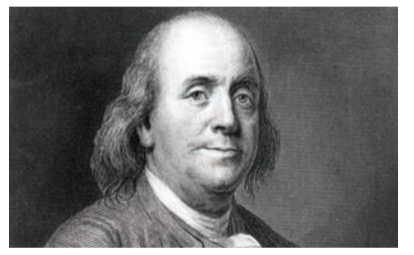
Baýamak üçin beýlekilerden akylyly bolmak zerur däl. Diňe düzgün-kadalara eýeriň.
Uorren Baffet

Maýa goýum reňkiň guraýşyna ýa-da otuň ösüşine syn edip oturmak ýaly bolmaly.
Pol Samuelson

Saman bedesiniň içindäki inňäni gözläp kösenmäň. Samany satyn alyň, wessalam, iş tamam.
Jon Bogl

Ownuk çykdajylardan ägä boluň: azajyk suwuň syzmagy uly gämini gark edip bilýändir.
Benjamin Franklin

Pul ýygnamak – garyp üçin gowy maslahat. Baýamak üçin bolsa ýaramaz maslahat. Maýa goýum – baýlyga eltýän serişe.
Robert Kiyosaki

Gazetiň geçen sanyndaky krosswordyň jogaplary:

Keseligine: 1. Aprel. 4. Lezgi. 9. Seýran. 11. Adalat. 12. Ralli. 13. Aýda. 15. Gang. 16. Agzallalyk. 18. Aýrabaşga. 21. Kipr. 22. Yzda. 23. Kelam. 25. Ararat. 26. Kaknus. 27. Nyzam. 28. Laçyn.

Dikligine: 2. Pyýada. 3. Enar. 5. Ekdi. 6. Galmak. 7. Yslam. 8. Otaga. 10. Nazaryýet. 11. Alňasamak. 14. Ag. 15. Gyrgy. 17. Akrap. 18. Apbasy. 19. Azançy. 20. Ýassy. 23. Kada. 24. Maýa.

SÖZ SANDYGYNDAN

(Başlangyjy gazetiniň geçen sanlarynda).

KONSERN — köp sanly senagat, maliýe we söwda kärhanalarynyň birleşigi (birleşige girýän kärhanalaryň her biri özüniň ýuridik şahs bolmak hukugyny saklap, maliýe taýdan birleşigiň tabynlygynda işleýär).

KOSMETIKA — emeli ýol bilen ýüze we bedene gözelligi, görk, terlik bermek üçin ulanylýan dürli görnüşdäki serişde.

KOSTÝUM — erkek adamyň (penjek ýa balak) ýa-da aýal maşgalanyň daşky eşiği.

KOÝ — goýun.

KÖJE — et, sogan goşulyp, jöwenden bişirilýän, taýýarlanýan nahar.

KÖKE — tamdyra ýapylp bişirilýän kiçijik, tegelek çörejik. Süýji, süýt we ş.m. zatlar garylyp, süýji önümçiliginde taýýarlanýan önüm.

KÖMEÇ — döwlen, ownuk dogralan et ýa-da jgirdek salnyp bişirilýän ýagly çörek.

KÖPÜK — hümmeti manadyň ýüzden bir bölegine deň bolan iň ownuk pul birligi.

KUB — göwrüm ölçegi.

KÜMÜŞ — çalymtyk ak reňkli gymmatbaha metal, himiki element.

KÜNDÜK — el-ýüz ýuwmak, çay gaýnatmak we ş.m. üçin misden ýasalan ýa-da çofundan guýlan gulply, jüründikli suw guýulýan gap.

KÜRTE — ýerligi gyzyl ýa-da ýaşyl keteniden bolup, ýakasyna, etegine, ýeňiniň agzy-na keşdelenip, nagyş salnyp bejerilýän ýeňil başatgç.

KÜRTÜK — eti gaýnadylyp bişirilenden soň, çorbasyna atylan jöwen belkesi çykarylyp, üstüne gaýnan et böleklenip goýlup, çorbasy aýratyn içilýän nahar.

KÜÝZE — toýun palçykdan ýasalyň bişirilýän, içi syrçaly ýa-da syrçasyz, gulply, bokurdakly gap.

LAGYL — gyzyl reňkli gymmatbaha daş.

LAKMUS — gök reňkli ösümlük boýagy: onuň reňki siňdirilen kagyz kislotanyň täsiri bilen gyzyl reňke, aşgarlaryň täsiri bilen bolsa ýene öňki gök reňkine geçýär.

LAMINAT — ýaşayş jaýlarynda ýere ýazmak üçin berk materialdan ýasalan dürli reňkdäki we galyňlykdaky emeli gurnama düşeklik.

LAMPA — her hili gurluşdaky ýşyk, ýylylyk berýän elektrik çyrasy.

LEK — Albaniýanyň pul birligi.

LEÝMUN — limon.

LITR — metr ölçeg birliginde 1000 kub.sm-e barabar göwrüm we gol ölçegdäki suwuklyk.

LOMAÝ — köp sanda, köp mukdarda, tutuş, tutuşlaýyn, durşuna.

LÜKGE — topbak, tutuş, lomaý.

(Dowamy gazetiniň indiki sanynda).

Çeşme: «Türkmen diliniň düşündirişli sözlügi», iki tomluk. Aşgabat: «Ylym», 2016 ý.

PENTLER

ABU ALY IBN SINANYŇ ÖZ PERZENDINE BEREN NESIHATLARYNDAN

Sowatsyz adamlara ýaman görünmezligi öwren. ***

Saňa mätäç adamlary umytsyz gaýtarma. ***

Geçen dawany ýatlama. ***

Adamlaryň ýagşylygyny öz ýagşylygyň bilen garyşdyrma. ***

Baýlygyň mukdaryny dost-duşmana bildirme. ***

Garyndaşyň garyndan aýyрма. ***

Päkize kişileriň gybatyny etmekden saklan. ***

Hemme zady özüň oňarýandyryň diýip pikir etme. ***

Köpçülik ýerinden tursa, senem oňa eýer. ***

Köpçülikde barmaklaryňy agzyňa we burnuňa degirme. ***

Adamlaryň öňünde dişiňi çokama. ***

Hemmäniň hormatyny sakla, hiç kimi kemsitme. ***

Pallanyňda eliňi agzyňa goý. ***

Adamlara garap gerinme. ***

Manlyly we mamla sözi deňişmä salma. ***

Birini adamlaryň arasynda utandyрма. ***

Gözüňi-gaşyňy ümläp, şugulçylyk etme. ***

Bir gezek aýdan sözüňi gaýtalap aýtma. ***

Özüňi we aýalyňy adamlaryň arasynda magtama. ***

Özüňi zenanlar ýaly bezeme. ***

Çagalaryň hemme islegini kanagatlandyryjak bolup durma. ***

Ýaman sözlerden diliňi sakla. ***

Çeşme: Soltanşa Atanyýazowyň «EDEPNAMA» kitaby. Aşgabat: «Ruh», 1992 ý.

Taýýarlan: Ogulgurban SADYKOWA, Türkmenistanyň Döwlet medeniýet merkeziniň Döwlet kitaphanasynyň işgäri.

Iki akyl hiç haçan sögüşmez hem uruşmaz.

Eflatun

Ýagşylygyň ilkinji belgisi – hereket.

Sisseron

Üstünligiň taglymaty

www.br.com.tm

HIÇ HAÇAN ÝEKE DOLANDYRMAŇ, şeýle-de zamanabap liderligiň beýleki düzgünleri

Keyt Ferrassi,
«Hiç haçan ýeke naharlanmaň» bestselleriniň awtory.

Terjime eden:
Seýtmyrat Geldiýew.

Bilelikde liderligiň täze kesgitlemelerini döredýän, oňa düýbünden başgaça many berýän täze nesliň ähli ýaşdaky liderlerine bagyşlanýar.

(Başlangyjy gazetiniň geçen sanlarynda).

Tejribedäki birinji düzgün

Ulgamlaýyn hereket ediň we tutumyňyzy ýaýbaňlandyryň

Haçan-da, siz öz toparyňyzy ulgamlaýyn tertipde düzseňiz, iş geriminiňizi barha giňeldip, «täsir toruňyzy» has ýaýbaňrak zynasyňyzy geler. Entek ýaşkam, «Deloitte» kompaniýasynyň ýolbaşçysy wagtyň RAP (relationship action plan — gatnaşyklary ulgamy boýunça hereket meýilnamasy) atly gatnaşyklary dolandyrmagyň ýönekeýje usulyny taýýarlapdym. Şondan bäri bu usul boýunça kompaniýalaryň gaty köp top-menejerlerini (şeýle-de prezidentlige kandidatly) okadyp gelyärim. Biz «Ferrazi Greenlight» kompaniýamyzyň bilelikde beýgelmek konsepsiyasynda hem toparlary emele getirmek, dolandyrmak babatda hut şol usuldan peýdalanýarys. Menejmentiniň ussady Piter Drukeriň sözleri bilen aýdanymyzda, «Diňe ölçäp bolýan zatlar dolandyryp bolýar». Ine, görersiňiz, haçan-da, siz birnäçe taslamanyň üstünde işläp başlasaňyz, her bir taslama, her bir topar üçin dolandyryşyň RAP usulyny ulanasyňyz geler.

Her iş üçin zerur bolan gatnaşyklaryň has möhümleriniň sanawyny düzüň. «Şu RAP — (relationship action plan) gatnaşyklary ulgamy boýunça hereket meýilnamasynda meniň maksadym näme?» diýip, öz-özüňize sowal beriň. Şol bir wagtda, bilelikde beýgelmek üçin toparyň her bir agzasyndan nähili herekete garaşyanyňyz ýanadepderçäne bellik et. Üstünlige ýetmek üçin size kimiň ýardamy gerek?

Her bir taslama ýa-da bir maksat üçin ilkinji RAP sanawynda başdan ona çenli adamyň ady bolup biler. Mysal getireýin. Bilşimiz ýaly, Sendi bilen Jeýniň bonus programmasyny taýýarlamaklarynda bir bitewi maksat — söwda bölüminiň işini tijäp, baglaşylyan geleşiklerini sanany köpeltmek işi bardy.

Sendi bilen Jeýn RAP sanawyna, ilki bilen, öz başlyklaryny, olaryň yzysüre söwda bölüminiň agramly ýükünü çekýän abraýly işgärlerinden birnäçesini goşdular, emma dürli wezipedäki işgärleriň bonus hem höweslendiriş çärelerine nähili garajakdyklaryny-da gözden salmadylar. Şulary aýyl-saýyl edensoňlar, Jeýn bilen Sendi RAP sanawyna täze adamlary goşup ugradylar.

Ilki bilen, RAP sanawyny işe dahylly adamlaryň agramyna, töweregine täsirine, abraýyna görä topara bölüp ýerleşdirdiň. Soňra sanawdaky adamlara öz şahsy gatnaşygyňyzy we bilelikde beýgelmek kontinuumy (üznüksiz bitewülik) boýunça serediň.

Adamlaryň arasyndaky gatnaşyklaryň agramly böleginiň şu kontinuumyň baş ýagdaýynyň birine degişlidigine men magat göz ýetirdim. İş gatnaşyklarynyň köpüsi bilelikde işleşmekde ýüze çykýar. Adamlar bilelikde işleşenlerinde, el-ele berip, öz borçlaryny ýerine ýetirýärler, işdeşlerini hormatlaýarlar, emma bir toparda bolsalarda, olaryň işine goşulyp ýörmeýärler.

Ikinji ýagdaý — hyzmatdaşlyk. Biz bu ýagdaýa haçan düşýäris, haçan-da, biz ygytyýarymyzda bar bolan güýjüň, serişdeleriň önümizde duran işi bitirmäge ýetmeýändigine düşünenimizde. Ýa-da gysyşly mejburlyk ýüze çykanda. İş bitensoňam ýene öňki ýagdaýymyza, köne iş gatnaşyklarymyz bilen bilelikde hereket ediş ýagdaýymyza dolanýarys.

Eger hyzmatdaşlyk etmek öte çylşyrymly bolsa, biz garşylyk ýagdaýyna geçýäris. Bu ýagdaý durmuşda dartgynly pursatlarda, hyzmatdaşlaryň, işdeşleriň arasynda düşünişmezlik döwründe ýüze çykýar. Ine, şonda biz hatda bähbidimizden el çekýänem bolsak, ýuwaş-yuwaşdan, kähalatda kesgitli ýagdaýda hyzmatdaşlykdan gaçýarys.

Haçan-da, ynam hem ýürekdeşlik ýok mahaly, hyzmatdaşlyk etmäge synanyşmak lapykeçlige eltýär, netijede ol soňlugy bilen öýkä öwrülýär. Bu bolsa, öz gezeginde, şol adam bilen geljekde işleşmekden, professional iş hyzmatdaşlygyny saklamakdan ýüz öwürmegimize, mümkin boldugyça gabatlaşmaktan gaçmagymyza getirýär. Bu ýagdaý çanagynyň içinde bukulyan pyşdyly ýada salýar.

Bäşinji ýagdaý bolsa, bilelikde beýgelmek — bu ýagdaý ähli gatnaşyklaryň mähkek daşy. Adamlar bilen ähli gatnaşyklarymyzda biz şu mähkek daşa ýetmäge ymtylmalydyrys.

Indi bolsa biziň kontinuumyzyda häsiýetnama berlen baş ýagdaýa seredip, adamlar bilen gatnaşyklaryňyza baha bermäge synanyşyň:

- 2 — öýke;
- 1 — garşylyk;
- 0 — bilelik;
- + 1 — hyzmatdaşlyk;
- + 2 — bilelikde beýgelmek.

Aýdaly, siz öňden dartgynly gatnaşygyňyzy sebäpli, buhgalter bölümündäki Bobby kyn güne goýduňyz -2 (öýke) diýeliň. Indi siz önüňizde duran uly bir taslamany ýerine ýetirmäge dahylly adamlaryň sanawynda onuň barlygyny bileniňizden soňra, onuň bilen aranyzda döran dartgynly ýagdaý ýumşadyp, çözmegiňiz gerek.

RAP guralyny ulanyň

Gatnaşyklary ulgamynyň meýilnamasy (RAP) siziň üçin wajyp bolan işde kimler bilen gatnaşyklary sazlamalydygyny, kimler bilen berkitmelidigini aýdyňlaşdyrmaga kömek eder. Siz birnäçe RAP düzüp, bilelikde beýgelmek gatnaşygy dolandyrmak babatda nähili guralyň zerurdygyna, kimler bilen gatnaşygy ösdürmelidigine, aýratyn üns bermelidigine göz ýetirersiňiz.

Gatnaşyklaryň dürli derejesine syn edip, sen adamlar bilen, şol bir wagtda işleşýän adamlaryň her biri bilen öz araňdaky hyzmatdaşlygyň ösüşine-de baha berip bilersiň. RAP sanawyndaky ballaryň içinde +2-ä näçe golaý bolsaňyz, şonça-da gowy netije gazandygyňyz bolýar.

Sendi RAP ulgamy boýunça işläp başlanýandan birnäçe aý geçensoň, topardaky gatnaşyklaryň -1-den +1,6-a çenli ýokarlannandygyny begenip buşlady. Ynha, bu bolsa yhlasyň hökmüni ýagdaýda miwe berýändigini subut edýär.

Elbetde, RAP sanawyny ýöredeniň bilen gatnaşyklary has netijeli derejä göterip bolasy ýok, ýöne bu usul adamlaryň degişli işdäki wajyplygyny, agramyny kesgitlemäge şert döredýär. Köplenç halatda alyp barýan taslamamyza gowy goşant edip biler öýdýän işdeşimizi tijemek üçinem oňa hoş ýakjak gürrüň bilen dil ýarmaly bolýan. Meselem, işdeşimiz Naýlzyň ýanyna baryp: «Şu işiň gidişine syn edip otyryn welin, köp zatlar indi aýyl-saýyl bolýar. Bagyşla, seniň bilen maslahatlaşmaly, saňa tabşyrmaly zatlar ünsden düşürilipdirin. Men bu säwligimi düzetmek isleýärim, seniň kömegiň gerek» diýip aýdyp bilýärim.

(Dowamy indiki sanymyzyda).

Bilelikde beýgelmek konsepsiyasyny kabul edenimizden soň, biz «Hudson's Bay» köp wagtyň dowamynda emele gelen çylşyrymly hem dagynyk gatnaşyklardan halas bolup başladyk. Bilelikde beýgelmek diňe kompaniýada özüňe degişli işi ýerine ýetirmekde däl, umumy ösüşiň bähbidine iş gatnaşyklaryny medeniýetleşdirip, birek-biregini işine goldaw bermek hem-de olaryň önündäki jogapkärçiligini-de artdyrýar. Biz diňe haysydyr bir çäklendirmesiz, dagynyk däl-de, bitewülikde, bir-birege goldaw-hemaýat edip, müşderilerimiziň bähbidi üçin topar bolup işlänimizde üstünlik gazanyp biliris.

Helena Foulks,
CEO «Hudson's Bay Company».

Göwresinden gurbaty gidenler däl, bagtly pursatlaryny unudanlar garra öwrülýärler.

Nejip Mahfuz

Her bir adam özüni başgalara garanynda, aňsat bagyşlaýar, başgalary bolsa özünden aňsat köşeşdirýär.

Petrarka Françesko

Biznes reklama

12

Горизонт

МЕЖДУНАРОДНЫЕ НОВОСТИ

Туркменистан и Финляндия обсудили возможность создания совместного делового совета

5 сентября 2024 года в Хельсинки в здании EastCham Finland состоялся круглый стол с участием ведущих финских компаний «Finnish Water Forum», «Watermaster», «Wärtsilä», «Agronic Oy», «Reorbit», Финский метеорологический институт и др.

На мероприятии туркменскую делегацию возглавила заместитель министра иностранных дел Туркменистана Мяхри Бяшимова, а финскую сторону - Генеральный директор «EastCham Finland» г-жа Йаана Реколаинен.

В своем выступлении туркменская делегация отметила успешное сотрудничество с финскими компаниями. Также было озвучено предложение наладить сотрудничество в таких сферах, как энергетика, логистика, транспорт и коммуникации, сельское и водное хозяйство, промышленность, инновационные технологии, возобновляемые источники энергии, здравоохранение и медицинская промышленность, «умные города», метеорология, образование и др.

В этом контексте туркменская делегация пригласила финские бизнес-круги принять активное участие в выставках и ярмарках, проводимых в Туркменистане по различным направлениям.

Говоря о механизмах экономического сотрудничества, туркменская делегация предложила установить сотрудничество между Торгово-промышленными палатами двух стран, организовать взаимные визиты бизнес-делегаций, рассмотреть возможность создания Туркмено-финского делового совета.

В свою очередь финская сторона подтвердила свою заинтересованность в сотрудничестве с Туркменистаном.

6 сентября в здании МИД Финляндии состоялась туркмено-финские политические консультации. В начале встречи туркменская делегация встретилась с г-жей Оути Холопайнен, заместителем Государственного секретаря МИД Финляндии по внешней политике и политике безопасности.

Стороны отметили обоюдную заинтересованность развивать взаимовыгодное сотрудничество по всем направлениям, представляющим обоюдный интерес.

В ходе межмидовских консультаций с г-ном Яри Синкари, Генеральным директором Департамента по Азии и Океании МИД Финляндии, был обсужден широкий спектр вопросов, касающихся текущей повестки дня, в том числе взаимодействие в рамках международных организаций, таких как ООН, ОБСЕ и ЕС, активизация торгово-экономического сотрудничества, установление контактов в сфере культуры и образования.

В контексте межмидовского сотрудничества, стороны договорились подготовить правовую основу для проведения регулярных консультаций между внешнеполитическими ведомствами двух стран.

В тот же день состоялись отдельные встречи с г-ном Вилле Скиннари, главой Группы дружбы с Туркменистаном в Парламенте (Эдускунта) Республики Финляндия и членами Группы, а также г-ном Вилле Каунисто, главой делегации Финляндии в Парламентской Ассамблее ОБСЕ в Парламенте (Эдускунта) Финляндии и ее членами.

В ходе состоявшихся переговоров с Группой дружбы стороны обсудили возможности налаживания межпарламентского диалога, организации взаимных визитов, обмена опытом в законодательной области.

На встрече с финской делегацией в ПА ОБСЕ финская сторона ознакомила туркменскую делегацию с основными направлениями своего председательства в ОБСЕ в 2025 году. В этом контексте стороны сошлись во мнении о необходимости активизировать контакты между парламентариями в рамках организации.

В ходе визита также состоялась краткая встреча с министром по развитию сотрудничества и внешней торговли Финляндии г-ном Вилле Тавио.

Источник: МИД Туркменистана.

В Грузии рассмотрели вопросы развития мультиmodalного маршрута CASCA+

5-6 сентября 2024 года в г. Батуми, Грузия прошла очередная шестисторонняя встреча руководителей железнодорожных администраций Кыргызстана, Узбекистана, Туркменистана, Азербайджана, Грузии и Турции по развитию международного мультиmodalного маршрута CASCA+ «Страны АТР-Китай-Кыргызстан-Узбекистан-Туркменистан-Азербайджан-Грузия-Турция-Европа».

Туркменскую делегацию возглавляет заместитель генерального директора АООТ «Демиреллары» С. Нурбердиев.

В ходе встреч стороны обсудили вопросы расширения и укрепления международного сотрудничества между логистическими структурами, активизации транспортного коридора CASCA+, обмена опытом стран-участниц в целях реализации

транспортного потенциала в автомобильных, морских, железнодорожных и воздушных перевозках.

Участники особо подчеркнули, что сотрудничество в такой перспективной сфере, как железнодорожный транспорт и логистика, выступает неотъемлемым фактором позитивных интеграционных процессов в условиях глобализации мировой экономики и всеобщего устойчивого развития. По итогам встречи был подписан Протокол, нацеленный на дальнейшее развитие мультиmodalного маршрута и укрепление продуктивного сотрудничества сторон.

В рамках пребывания в Грузии участники посетили новый мультиmodalный контейнерный терминал в г. Потти.

Источник: Посольство Туркменистана в Грузии.

Финансовый гороскоп на неделю

с 9 сентября по 15 сентября 2024 года

Овен
21.03 –
19.04

Денежные неурядицы этой недели могут больно бить по самолюбию Овнов, а также их самооценке. Очень важно все возможные проблемы решать в позитивном расположении духа. Не нужно относиться к ним, как к концу

света, ведь это может привести к появлению новых неурядиц. К деньгам лучше относиться бережно, не трата их без особой надобности на всякие безделушки. Очень повезет Овнам-лидерам, которые управляют большим персоналом.

Телец
20.04 –
20.05

Это непростой период для Тельцов, но они смогут не только остаться на плаву, но и выбить для себя парочку интересных и важных финансовых сделок. Случайных денежных поступлений не ожидается, но Тельцы могут быть

уверенными в том, что затраченная на работу энергия не будет потрачена впустую. Самое главное сейчас – помнить об уроках прошлого. Это то время, когда мудрость, обретенная благодаря прошлым ошибкам, будет очень полезной.

Близнецы
21.05 –
21.06

У близнецов наступает благоприятное время для совершения покупок. Можно смело тратить деньги на себя, а также покупать подарки близким. Самое главное сейчас – не решать чужих проблем. Важно сфокусироваться

на себе и своих личных проблемах. Более лучшего времени для этого может не наступить до конца года. Бездействие сейчас приравнивается к проигрышу. Лень и прокрастинация могут стоить близнецам денег, авторитета.

Рак
22.06 –
22.07

Деньги очень любят Раков. Позитивная энергетика звезд и планет может привести к снижению мотивации, но не удачи. Если Раки будут мотивированы и не станут лениться, все будет хорошо. В непонятной

ситуации стоит занять выжидающую позицию. Если представится удобный случай для финансовой и деловой активности, можно начать действовать. Не нужно переключать ответственность на других.

Лев
23.07 –
22.08

Львы являются природными лидерами по Знаку Зодиака. Эти люди отлично справляются с ролью начальника. С 9 по 15 сентября их навыки в этой области могут стать еще более мощными и полезными. Для со-

хранения и приумножения денег астрологи советуют им прислушиваться к рекомендациям близких и друзей. Большой успех в финансовой сфере ожидает тех, кто занят в творческой сфере. Львы смогут генерировать много идей.

Дева
23.08 –
22.09

У Дев будет много шансов на то, чтобы улучшить свое денежное положение. Благоприятно на финансовых успехах сейчас и в будущем скажется обучение. Настало время расширить кругозор, увеличить объем знаний в сво-

ей профессиональной области. Также неделя с 9 по 15 число станет временем, когда можно разглядеть результаты проделанной ранее работы. Станет понятно, каковы последствия принятых ранее финансовых и рабочих решений.

Весы
23.09 –
22.10

Заработать всех денег не получится, но существенно повысить доход Весам удастся. Единственное, что для этого понадобится, – терпение и силы. Чем больше Весы будут трудиться, тем больше смогут заработать. Также полезно

вовремя отдыхать и менять обстановку, чтобы не перегорать из-за деструктивного Марса. Еще сейчас можно ждать приятных сюрпризов – повышения зарплаты или поступления новых предложений о работе в более перспективных местах.

Скорпион
23.10 –
21.11

Эта неделя, по мнению астрологов, является благоприятным временем для заведения новых деловых знакомств. Скорпионам понадобится вся их врожденная харизма, обаяние, шарм. Это идеальное

время для заключения финансовых соглашений, контрактов, сделок. Можно совершать дорогостоящие покупки. Самое главное – подкреплять свои амбиции и обещания правильными поступками.

Стрелец
22.11 –
21.12

Упадок Марса негативно скажется на настроении Стрельцов, но не обязательно на деньгах. Важно поддерживать в себе оптимизм, перестав распылять жизненную энергию впустую. Важно проводить как можно

больше времени среди добрых и оптимистичных людей. Результат не заставит себя ждать – жить станет гораздо проще, появится новая мотивация. Также друзья и товарищи помогут оградить Стрельцов от финансовых ошибок.

Козерог
22.12 –
19.01

Согласно мнению астрологов, Козероги станут одними из самых финансово успешных Знаков Зодиака на этой неделе. Эти семь дней будут идеально подходить для построения планов на будущее, покупок,

вложения средств в собственное развитие, а также для путешествий и смены обстановки. Период с 9 по 15 сентября лучше не проводить в скучной обстановке. Настало время двигаться вперед.

Водолей
20.01 –
18.02

У Водолеев ожидается довольно благоприятное финансовое и рабочее время, в которое может происходить множество непредсказуемых, но важных и позитивных событий. Финансовые дела и работа могут стать

теми сферами, на которых стоит фокусировать всё свое внимание. Если придется потратить больше средств, чем есть на данный момент, лучше взять займы у друзей, нежели оформлять кредит.

Рыбы
19.02 –
20.03

Звезды и планеты очень позитивно влияют на удачу этих людей. Можно полностью сфокусироваться на работе и деньгах. Астрологи рекомендуют Рыбам как можно больше времени уделять данной сфере, не забывая о

развлечениях и домашних делах. Также нужно остерегаться халатности – малейшая ошибка может дорого стоить этим людям. С другой стороны, финансовый успех может стать поистине оглушительным.

Мировые новости

www.br.com.tm

Аналитики подсчитали, что Маск может стать триллионером к 2027 году

Состояние основателя Tesla бизнесмен Илона Маска может достичь триллиона долларов к 2027 году, подсчитали специалисты, анализирующие доходы.

Группа Informa Connect Academy исходила в своих расчетах из того, что состояние Маска растет в среднем на 110%.

Согласно индексу миллиардеров Bloomberg, Маск уже является самым состоятельным человеком планеты с \$251 млрд.

Как следует из анализа Informa Connect Academy, основатель бизнес-конгломерата Гаутам Адани (Индия) станет вторым в мире триллионером. Это должно произойти в 2028 году. Его состояние в среднем растет на 123% за год.

Также в 2028 году триллиона может достичь состояние главного исполнительного директора Nvidia Дженсена Хуанга и индонезийского магната Праджого Пангесту.

На основе интернет-данных подготовил: **Дурды ДУРДЫЕВ**, студент Туркменский национальный института мировых языков им. Довлетмаммеда Азади.

Состояние французского президента и CEO группы компаний Louis Vuitton Moët Hennessy Бернара Арно, который на данный момент занимает третью строчку в списке богатейших людей мира с \$200 млрд, как полагают исследователи, может достичь триллиона в 2030 году. Как и состояние CEO Meta (признана в РФ экстремистской организацией и запрещена) Марка Цукерберга.

CNBC напоминает, что перспективы появления первого в мире триллионера интересовали публику с 1916 года, когда Джон Рокфеллер стал первым в истории миллиардером. Однако многие исследователи видят в этом титуле сигнал социального неблагополучия. Так, согласно ряду отчетов, 1% богатейших людей мира ответственны за большие объемы выбросов углерода - причины экологического кризиса, - нежели 66% беднейших жителей планеты.

Infoma Connect Academy

Apple полностью откажется от ЖК-экранов и перейдет на OLED-дисплеи в iPhone с 2025 года

Apple планирует перейти на OLED-дисплеи во всех моделях iPhone, начиная с 2025 года, сообщает Nikkei. Компания полностью откажется от использования ЖК-экранов, включая замену дисплея в следующем iPhone SE.

Изменения в политике Apple исключают двух японских поставщиков — Japan Display и Sharp, которые ранее доминировали на рынке ЖК-дисплеев для iPhone. Их место займут южнокорейские и китайские производители, такие как Samsung Electronics, LG Display и BOE Technology Group.

Samsung уже контролирует около 50% рынка OLED-дисплеев для iPhone, LG Display — около 30%, а BOE — около 20%.

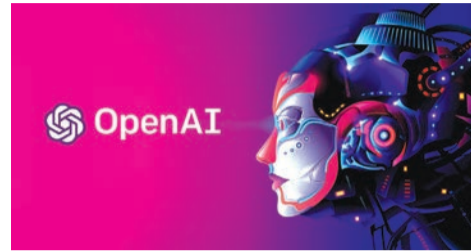
Apple начала размещать заказы на OLED-дисплеи у BOE и LG Display для следующего iPhone SE, который выйдет в следующем году. Это решение подтверждает намерение Apple внедрить OLED-технологии во все свои будущие устройства.

Новая политика компании из Купертино, скорее всего, негативно скажется на бизнесе Japan Display и Sharp, которые не производят OLED-дисплеи для смартфонов.

На основе интернет-данных подготовила: **Тойбиби КОМЕКОВА**, преподаватель Туркменского государственного архитектурно-строительного института.

Сооснователь OpenAI привлек на создание «безопасного» сверхинтеллекта \$1 млрд

Сооснователь и бывший главный научный сотрудник OpenAI Илья Суцкевер привлек 1 млрд долларов в свой новый стартап Safe Superintelligence (SSI), который занимается разработкой «безопасной» системы искусственного интеллекта, превосходящей человеческие возможности. Об этом сообщило агентство Reuters со ссылкой на стартап.

SSI планирует создать небольшую команду исследователей и инженеров из Калифорнии и Израиля,

состоящую всего из десяти человек. Основные должности в SSI занимают бывшие сотрудники OpenAI: Дэниел Леви стал ведущим научным сотрудником, а генеральным директором назначен Дэниел Гросс, руководивший ранее отделом ИИ в Apple.

В настоящее время у SSI нет продукта, и его запуск ожидается не ранее, чем через несколько лет.

Финансирование SSI поддержала венчурная фирма a16z, которая выступает против новых законодательных инициатив по регулированию ИИ в Калифорнии, отмечает The Verge.

Сам Суцкевер ушел из OpenAI после конфликта с руководством в мае 2024 года и расформирования его команды, работавшей над адаптацией ИИ к человеческим ценностям. SSI обещает разрабатывать безопасные ИИ-решения, несмотря на раскол в отрасли по этому вопросу.

На основе интернет-данных подготовил: **Менан АНМЫРАДОВ**, студент Туркменского государственного архитектурно-строительного института.

BMW готовит необычную технологию: автомобили с изменяемым цветом уже в 2027 году

Немецкий автопроизводитель BMW активно работает над внедрением технологии E Ink, которая позволит автомобилям менять цвет в мгновение ока. Первые машины с этой технологией могут появиться уже в 2027 году, передает Carbuzz.

Технология E Ink обладает рядом преимуществ: отпадает необходимость в традиционных покрасочных цехах, что снижает выбросы вредных веществ. Кроме того, клиенты смогут выбирать любой цвет для своего автомобиля, не ограничиваясь стандартной палитрой.

Япония создаст самый мощный суперкомпьютер в истории: Fugaku Next

Япония готовится к созданию суперкомпьютера следующего поколения, который превзойдет по мощности все существующие аналоги. Министерство образования, культуры, спорта, науки и технологий Японии (MEXT) объявило о планах построить преемника суперкомпьютера «Фугаку», сообщает «Хайтек» со ссылкой на издание Nikkei.

Новый суперкомпьютер, получивший название «Fugaku Next», будет обладать производительностью в 50 эксафлопс, а в отдельных случаях может достигать уровня зеттафлопс. Разработкой новой системы займется Институт физико-химических исследований (RIKEN) и компания Fujitsu. Fugaku Next, по планам, должен быть запущен к 2030 году.

Новая машина будет использовать передовые технологии, включая многоядерные процессоры Armv9, память HBM и интерфейсы PCIe 6.0 и CXL 3.0. Производство чипов планируется по 2-нм технологическому процессу TSMC, а возможно, и по более передовому 1-нм технологическому процессу.

Fugaku Next станет мощным инструментом для проведения исследований в области искусственного интеллекта, научных открытий и решения глобальных задач.

На основе интернет-данных подготовил: **Язгелди БАЙРАМБАЕВ**, студент Туркменский национальный института мировых языков им. Довлетмаммеда Азади.

Мастер памяти из Индии вошел в Книгу рекордов, запомнив 14000 цифр в числе Эйлер

Индиец Дипу Ви установил новый рекорд, запомнив 14000 цифр числа Эйлера (обозначается буквой e) и вошел в Книгу рекордов Гиннеса. Предыдущий рекорд составлял 10122 цифры.

Число e, как и число Пи, является иррациональным и бесконечным, а его последовательность цифр никогда не повторяется.

Перед установлением рекорда Дипу Ви проверили на наличие подслушивающих устройств, завязали глаза и убедились, что он не сможет воспользоваться подсказками.

Правила не допускали ошибок и пауз более 15 секунд. На воспроизведение 14000 цифр числа e индийцу потребовалось всего 49 минут.

Отмечается, что рекордсмен с детства обладал способностью легко запоминать цифры и помнит наизусть более 5000 телефонных номеров. Однажды он уже устанавливал рекорд, назвав 2000 цифр в числе Пи быстрее других претендентов.

На основе интернет-данных подготовил: **Ашырберди АШЫРДУРДЫЕВ**, студент ТГАСИ.

LEBAP WELAYAT ALYJYLAR JEMGYÝETLERINIŇ BIRLEŞIGI

ÝOKARY HILLI AZYK ÖNÜMLERINI

AMATLY BAHALARDAN ALYJYLARA HÖDÜRLEÝÄR.

 Galantereýa harytlary

 Dokma önümleri

 Arassaçylyk serişdeleri

 Senagat harytlary

 Hojalyk harytlary

 Sowgatlyk harytlar

 Jemgyýetçilik iýmiti

 Azyk önümleri

Ýokary hilli önümler!!!
Amatly baha!!!

+993 422 6 22 40; Faks: +993 422 6 19 72

Möçberi 16 sahypa | Formaty A3 | A-114724 | Indeksi | 69493 | Gazet 1998-nji ýylyň 17-nji aprelinden bäri çykýar | Bahasy 3 manat 50 teňňe | Sany 4536.

Biznes reklama

Esaslandyryjysy – Türkmenistanyň Söwda we daşary ykdysady aragatnaşyklar ministrligi

BAŞ REDAKTOR
Seýitmyrat GELDIÝEW

HABARLAŞMAK ÜÇIN TELEFON BELGILERIMIZ:
Işgärler bölümi: 23-77-93; Buhgalteriýa: 23-77-92;
Mahabat bölümi: 23-77-96; Jogapkär kätib: 23-77-95.

E-POÇTA: biznesreklama@sanly.tm
WEB-SAÝTYMYZ: www.br.com.tm

BIZIŇ SALGYMYZ:
Aşgabat şäheriniň Bitarap
Türkmenistan şaýolunyň 593-nji jaýy.

4 833 005 330010